

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra anglistiky a amerikanistiky

**VYUŽITÍ TERMINOLOGICKÉ DATABÁZE IATE
BĚŽNÝM UŽIVATELEM**

(Bakalářská práce)

Lucie Podešvová

4. ročník, bakalářské jednooborové studium Anglické filologie

forma studia: prezenční

Vedoucí práce: **Mgr. Michal Kubánek**

OLOMOUC 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze za použití uvedené literatury a ostatních zdrojů.

V Olomouci dne 30. 4. 2015

.....

podpis

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Michalu Kubánkovi za trpělivost, užitečnou metodickou pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

V Olomouci dne 30. 4. 2015

Lucie Podešvová

Abstract

This bachelor thesis is concerned with the interconnection of EUR-Lex and IATE databases, the European Union language policy tools, from the viewpoint of a common user working with these databases. The goal of the thesis is to determine the extent of the databases interconnection based on the analysis of the selected English and Czech terms. The other goals are to compare the correspondence of the Czech term versions and to affirm that the selected major official EU languages contain more terms in the IATE database than the minor ones. The research confirmed that the databases are interconnected, however, not all Czech term versions meet the requirements. The IATE database contained more terms in the selected major languages than in the minor ones.

Keywords

database, IATE, EU language policy tools, EUR-Lex, major and minor EU languages, term, terminology, terminology management, translation

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá propojením databází EUR-Lex a IATE, nástrojů jazykové politiky Evropské unie, z hlediska využití databází běžným uživatelem. Cílem práce je určit, do jaké míry jsou tyto databáze navzájem provázané na základě analýzy vybraných anglických a českých termínů. Dalším cílem výzkumu je porovnat shodnost nalezených verzí českých termínů a potvrdit, že se ve vybraných hlavních pracovních jazycích EU vyskytuje v databázi IATE více termínů než v jazycích vedlejších. Výzkum potvrdil, že databáze propojené jsou, avšak ne všechny české verze termínů si odpovídají. Výskyt termínů v daných hlavních jazycích převyšoval výskyt ve vedlejších jazycích.

Klíčová slova

IATE, EUR-Lex, hlavní a vedlejší jazyky EU, nástroje jazykové politiky EU, překlad, správa terminologie, termín, terminologická databáze, terminologie

Použité zkratky

Jazyky:

CS	čeština
DE	němčina
FR	francouzština
EN	angličtina
ES	španělština
ET	estonština
PL	polština
SK	slovenština

Tematické oblasti:

D	oblast doprava
DP	podoblast dopravní politika
LaKD	podoblast letecká a kosmická doprava
NaŘD	podoblast námořní a říční doprava
OD	podoblast organizace dopravy
PD	podoblast pozemní doprava
TO	tematická oblast

Databáze EU:

IATE	mnohojazyčná terminologická databáze EU
EUR-Lex	system umožňující přístup k právu EU

Ostatní:

EU	Evropská unie
----	---------------

Obsah

1	Úvod	8
2	Terminologie	10
2.1	Historie terminologie	11
2.2	Pojem	11
2.3	Termín.....	12
2.3.1	Požadavky na termín	13
2.4	Správa terminologie	14
2.4.1	Primární a sekundární zdroje	16
2.4.2	Terminologická databáze.....	16
3	Jazyková politika Evropské unie	17
3.1	Jazyky Evropské unie	18
3.1.1	Hlavní a vedlejší jazyky	18
3.2	Generální ředitelství pro překlad	19
3.3	Interní a externí překladatelé EU	19
3.4	Běžný uživatel.....	20
4	Nástroje pro podporu jazykové politiky EU	20
4.1	EuroVoc	21
4.2	IATE	22
4.2.1	Struktura	24
4.2.2	Vyhledávání.....	25
4.3	EUR-Lex	26
4.3.1	Struktura	26
4.3.2	Vyhledávání.....	27
4.3.3	Celexové číslo	29

5	Cíle a hypotézy výzkumu	29
5.1	Cíle výzkumu	30
5.2	Hypotézy	31
6	Metoda výzkumu	32
7	Výsledky výzkumu.....	34
7.1	Výskyt termínů v databázi IATE	35
7.1.1	Dopravní politika.....	37
7.1.2	Organizace dopravy	38
7.1.3	Pozemní doprava	40
7.1.4	Námořní a říční doprava	41
7.1.5	Letecká a kosmická doprava.....	43
7.2	Výskyt termínů v hlavních a vedlejších jazycích a jejich spolehlivost ..	44
7.3	Porovnání českých verzí hesel v databázích EUR-Lex a IATE	47
7.3.1	Dopravní politika.....	47
7.3.2	Organizace dopravy	48
7.3.3	Pozemní doprava	49
7.3.4	Námořní a říční doprava	50
7.3.5	Letecká a kosmická doprava.....	50
8	Závěr	51
	Literatura	53
	Příloha	56
	Příloha 1 – tabulka termínů podoblasti dopravní politika	56
	Příloha 2 – tabulka termínů podoblasti organizace dopravy	58
	Příloha 3 – tabulka termínů podoblasti pozemní doprava	60
	Příloha 4 – tabulka termínů podoblasti námořní a říční doprava	62
	Příloha 5 – tabulka termínů podoblasti letecká a kosmická doprava	64

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá využitím a propojením dvou databází Evropské unie (EU): IATE a EUR-Lex. Pro vzájemné srovnání je využit také tezaurus EuroVoc. Za cíle si klade na základě srovnání termínů obsažených v dokumentech databáze EUR-Lex a v databázi IATE určit, zda jsou termíny z první databáze zaneseny rovněž do druhé, čímž se zjednoduší a zpřehlední jejich vyhledávání pro běžného uživatele. Dále zjišťuje, zda se tyto termíny shodují, tj. zda jsou jejich formy konzistentní. Porovnává také výskyt termínů v databázi IATE z hlediska hlavních a vedlejších jazyků EU.

Aby bylo možné cíle naplnit, nejprve jsem uvedla požadavky na termín, vymezila, co se chápe pod označením běžný uživatel, a vysvětlila způsob vybírání termínů z databáze EUR-Lex. Proto zde uvádím, co je náplní terminologie, krátce zmiňuji také její historii, co je pojem, termín a požadavky na určení termínu, terminologická databáze a s ní spojená správa terminologie. V práci odkazuji na jazykovou politiku EU a zabývám se jejími pracovními jazyky, jelikož v jedné z kapitol řeším výskyt termínů v hlavních a vedlejších jazycích EU. Stěžejní jsou databáze EU, proto vysvětluji, k čemu slouží a jak s nimi pracovat, pokud je potřeba vyhledat spolehlivé překlady odborných výrazů z oblastí, které databáze pokrývají (např. ekonomika, finančníctví, mezinárodní vztahy, právo, sociální otázky).

Ve výzkumné části předkládám srovnání českých překladů anglických termínů z dokumentů, které se nacházejí v databázi EUR-Lex. Protože databáze EUR-Lex i IATE obsahují obrovské množství dokumentů a hesel, věnuji se výzkumu výskytu termínů pouze v oblasti doprava a jejích podoblastech (dopravní politika, organizace dopravy, pozemní doprava, námořní a říční doprava a letecká a kosmická doprava). Rozdělení termínů do tematických oblastí a podoblastí uvádím proto, abych ukázala, že je zařazení termínů do termínových kolekcí důležité pro správné použití termínů v případě polysémie.

Proces výběru textů z databáze EUR-Lex se odráží na výskytu termínů v databázi IATE. Zdrojové dokumenty patří vždy do zkoumané podoblasti,

zvolené termíny z daného dokumentu však nemusí nutně patřit do příslušné tematické oblasti. Děje se tak proto, že jsou některé texty zařazené do několika oblastí současně a obsahují kromě termínů řadících se do dané podoblasti také termíny z dalších, odlišných oblastí.

Výsledek srovnání by měl ukázat, že se české verze termínů z textů v databázi EUR-Lex vyskytují i v terminologické databázi IATE a jsou tak běžnému uživateli snadno dostupné. V tomto případě by se splnil požadavek pravidel správy terminologie tím, že budou termíny z primárního zdroje (tedy z jednotlivých odborných textů obsažených v databázi Eur-Lex) zaneseny i ve zdroji sekundárním (terminologická databáze IATE). To podporuje snazší a efektivnější vyhledávání a správu termínů, například pro potřeby překladu.

Dále se v rámci bakalářské práce zajímám o to, zda jsou všechny vybrané anglické výrazy přeloženy do češtiny stejným způsobem v obou databázích, jestli se překlady odlišují, nebo se v češtině v IATE vůbec nevyskytují. Vyhledané příklady by měly potvrdit, že jsou termíny, které se v databázích vyskytují, shodné, protože forma termínů má být konzistentní a závazná, aby (nejen) při překládání nedocházelo k nejasnostem, které by způsobila právě nevhodně zvolená forma termínu. Použití synonymických variant termínů v textu může totiž vést k celkovému nepochopení komunikačního záměru.

Třetí část výzkumu jsem zaměřila na porovnání množství přeložených termínů v oficiálních jazycích EU; pro tyto účely jsem vybrala tři hlavní (francouzština, němčina, španělština) a tři vedlejší (estonština, polština, slovenština) pracovní jazyky. Ověřit by se měla v tomto případě hypotéza, že větší zastoupení termínů budou mít v databázi IATE vybrané hlavní jazyky EU, neboť jsou rozšířenější – země mluvící těmito jazyky jsou členy EU déle.

2 Terminologie

V této kapitole objasním, čím se zabývá vědní obor terminologie, zmíním její původ a hlavní představitele, definuji pojem, termín a jejich vztah. Důraz kladu na vymezení požadavků na termín, které souvisí s výběrem termínů pro výzkumnou část práce. Dále zde píšou o tom, k čemu slouží správa terminologie, jaký je rozdíl mezi primárními a sekundárními zdroji a čím se vyznačuje terminologická databáze.

Terminologie je věda zabývající se pojmenováním pojmů se specifickým významem, které se vztahují ke specializovaným oborům nebo odvětvím. Je to část aplikované lingvistiky, jejímž cílem je vytvářet a jasně definovat termíny. Cabré definuje terminologii jako „disciplínu, která se zabývá studiem a kompilací termínů“¹ (1999, s. 1).

Právě jasné a srozumitelné definice jsou důležité pro usnadnění komunikace a šíření vědomostí, a to jak pro odborníky v jednotlivých disciplínách, tak i pro překladatele nejen technických textů a tlumočníky či učitele odborných jazyků. Pokud by byla definice termínů nejasná, může to při překládání nebo tlumočení způsobit, že dojde k chybnému výběru daného ekvivalentu v cílovém jazyku a celá podstata cílového produktu pozbyde významu zdrojového textu.

Například anglický termín *current* se do češtiny přeloží jako *proud*, pokud jde o elektřinu, ale i tady jsou možné dvě definice pojmu: 1. proud elektrického náboje nebo 2. fyzikální veličina s označením *I* vyjadřující množství elektrického náboje, který projde daným průřezem za jednotku času. Vybráním do kontextu nezapadající definice tak dojde k významovým nejasnostem celého textu. Také termín *terminologie* zastupuje dva různé pojmy: 1. věda zabývající se pojmenováním pojmů a 2. skupina slov, které se používají v určité oblasti, tj. názvosloví. Tzv. terminologická homonymie, o které se blíže hovoří v podkapitole Požadavky na termín, je proto nežádoucí.

---

¹ Pokud není uvedeno jinak, všechny překlady jsou mé. Originál textu: „the discipline concerned with the study and compilation of specialized terms.”

2.1 Historie terminologie

Jak ve své knize zmiňuje Cabré, terminologie jako disciplína vzniká ve třicátých letech dvacátého století, ale až v poslední době je systematicky rozvíjena (1999, s. 14). Za zakladatele moderní terminologie se považuje E. Wüster², mezi další první významné lingvisty zabývající se terminologickou teorií patří D. S. Lotte, A. Schloman, F. de Saussure, E. Dresen a J. E. Holmstrom (s. 225).

Důležitost terminologie se zvyšuje s rychle se rozvíjející vědou, průmyslem a technologiemi, se získáváním nových informací a vědomostí, se sociálními změnami – to vede k vytváření nových pojmů, proto vzniká i potřeba nových pojmenování. Pro snadnou a jednoznačnou komunikaci potřebovali vědci, technici a inženýři pravidla pro sestavování termínů (s. 17).

Za základ terminologické teorie se považují práce rakouských, ruských a českých vědců z třicátých let dvacátého století. Obecná teorie pokládá za nejdůležitější povahu pojmů, vztahy mezi pojmy a vztah mezi pojmem a termínem.

Změny v terminologii přichází s nástupem počítačů v devadesátých letech, a to hlavně v oblasti využití počítačových nástrojů, které umožnily zvýšit efektivitu práce. Díky internetovému připojení se prohloubila mezinárodní spolupráce.

2.2 Pojem

Pojem (*concept*) je abstraktní obraz třídy jevů nebo předmětů a jejich vlastností, označuje něco, co je přesně definovatelné. Podle řady vlastností pojmu se vytvoří jeho definice a na základě rozdílných definic, které pramení z vlastností daného jevu/předmětu, se od sebe pojmy odlišují.

Hlavní (*essential*) a doplňující vlastnosti (*complementary characteristics*) a vnitřní a vnější znaky pojmu jsou kritéria, podle kterých se pojmy pojmenovávají. Hlavní vlastnosti jsou pro definici pojmu nutné, protože popisují jeho podstatu, na rozdíl od těch doplňujících, které jsou pro pojmenování

---

² Eugen Wüster (1898–1977) byl rakouský lingvista. Podílel se na vytvoření Mezinárodního elektrotechnického slovníku (International Electrotechnical Vocabulary, Londýn 1938) a mezinárodní terminologické sítě TermNet (<http://www.termnet.org>).

nepodstatné. Vnitřní znak určuje třídu, kterou pojem zastupuje, tou může být v případě předmětu tvar, barva a velikost (např. hematit je klencový minerál s červenou, hnědou, nebo šedou až černou barvou a tvrdostí 5–6), v případě děje druh akce, postoje nebo postupu. Vnější znak zastupuje například druh, původ, úkol nebo vynálezce, například výskyt tygra ussurijského ve východním Rusku (Cabré, 1999, s. 97–99).

2.3 Termín

Termín (*term*) je pojmenování pojmu v konkrétní oblasti. Poštolková a kol. uvádí, že se „[v]ětšina pokusů o vymezení významu slova termín ... shoduje na tom, že termín (odborný název) je pojmenování pojmu v systému pojmů některého vědního nebo technického oboru“ (1983, s. 24). Cabré tvrdí, že termíny jsou jednotkami, které spojují jazyk s realitou a zastupují reálné předměty (1999, s. 39). Vyznačuje se určitými vlastnostmi, mezi něž patří jednoznačnost, přesnost a neutralnost. Obvykle se jedná o podstatná jména a slovesa, termínem může být i přídavné jméno nebo příslovce, při tvorbě nových odborných názvů se často využívají předpony a přípony.

Termíny jsou jednoslovné, víceslovné, zkratkové nebo vyjádřené pomocí grafických a číselných symbolů. Může se stát, že se jednoslovný termín v jednom jazyce vyjádří pomocí víceslovného termínu v jiném jazyce (1).

- (1) (a) *rotorcraft* (EN) – *rotorové letadlo* (CS)
- (b) *rest area* (EN) – *odpočívadlo* (CS)

Termín by měl mít jen jeden význam, který odpovídá jedné formě, tedy pojmenovává jeden pojem. Jedna forma termínu zastupuje v různých oblastech odlišné pojmy s jinými definicemi, jak Poštolková a kol. ukazují na termínu *operace*, jehož definice se v oblastech jako finančnictví, lékařství a vojenství liší, zároveň však říkají, že se tyto případy vyskytují jen výjimečně a označují se jako terminologická homonyma (1983, s. 24).

2.3.1 Požadavky na termín

Termín má základní lexikální vlastnosti stejné jako neterminologická lexikální jednotka, ale odlišuje se několika důležitými charakteristickými vlastnostmi, které jsou shrnuty níže. Právě na těchto podstatných požadavcích na termín se zakládá výběr termínů pro výzkum související s bakalářskou prací. Poštolková a kol. vyjmenovávají následující znaky a dodávají, že platí pro ideální termín (1983, s. 24–25, 29):

- jednoznačnost
- nezávislost na kontextu
- pojmovost (nociónálnost)
- intelektuálnost
- nejsou expresivní
- systémovost
- nominativní (pojmenovací) funkce

Termín je jednoznačné odborné pojmenování s přesnou definicí, proto je kladen důraz na eliminaci polysémie. Pojmenovává předmět nebo děj v rámci jednoho oboru (systémovost), měl by tak být mononymní, i když příklad termínu *operace* výše dokládá, že existují i terminologická homonyma. Rovněž terminologická synonyma jsou v rozporu s požadavkem na jednoznačnost a jednojmennost termínu (monosémii), kdy má jedna forma termínu označovat jeden předmět/děj. Použití synonymických a syntaktických variant termínů v textu může působit nepřehledně a vést i k celkovému nepochopení komunikačního záměru. Změna syntaktických vazeb jednoho termínu může vyústit v pojmenování, které se liší od původního.

Neterminologické pojmenování (slovo z běžné lexikální vrstvy) se odlišuje mimo jiné tím, že je na rozdíl od termínu na kontextu závislé, protože může být polysémní a právě kontext upřesní jeho význam v daném textu. Hlavní rozdíl mezi termínem a netermínem je dle Poštolkové v tom, že „význam termínu je mnohem ostřeji ohraničený než význam pojmenování z jiných vrstev slovní zásoby“ (s. 29). Nominativní funkce termínu (termín nemá ani expresivní ani apelativní funkci) zachovává význam a neutrálnost jen v kontextu odborné oblasti.

Jak už je zmíněno výše, tyto požadavky platí pouze pro ideální termín, v praxi se najde celá řada termínů, které jedno nebo více pravidel porušují. Konkrétně si takovéto termíny představíme v podkapitole Porovnání českých verzí hesel v databázích EUR-Lex a IATE. Na druhou stranu se ale objevují tendence k normalizaci pojmů, pojmových systémů, termínů a definic, jejichž cílem je „dosáhnout normativní slovní zásoby, kde jednomu pojmu odpovídá pouze jediný termín a jednomu termínu pouze jediný pojem (ISO 10241), aby se tak omezila nejednoznačnost působená polysémií, synonymií nebo homonymií a umožnilo se tvoření nových termínů v souladu s terminologickými principy a metodami (ISO 704)“ (Český normalizační institut, 2003).

2.4 Správa terminologie

Jednotná a snadno dostupná terminologie tvoří základ pro zajištění nejen mnohojazyčnosti EU, ale také spolehlivé komunikace po celém světě. Rychlý technologický vývoj vede k zavádění nových pojmů a potřebě je pojmenovat. Mezi nejvýznamnější autory terminologií patří veřejné instituce, univerzity, technická sdružení i soukromý sektor, avšak pouze některé vytváří výměnné nebo zpeněžitelné zdroje (Auksoriūtė a kol., 2006, s. 9).

Správa terminologie, v angličtině *terminology management*, zastřešuje všechny úkony pokrývající sběr a práci s daty, které vedou k vzniku a udržování terminologického zdroje (Allard, 2012, s. 34). Usnadňuje vyhledávání termínů, pomáhá dodržovat shodnou terminologii v souvisejících textech, omezit náklady a snížit čas potřebný k překládání. Slouží i k vytváření terminologických slovníků například v CAT nástrojích³.

Wright a Budin (1997, s. 18) uvádí, že „cílem deskriptivní správy terminologie je zdokumentovat veškeré termíny, které pojmenovávají pojmy v jednom oboru.“⁴ Patří zde termíny z odborných prací, často se však

---

³ Z anglického *computer-aided translation (CAT) tools*, v češtině také počítačem podporovaný překlad, CAT nástroje ulehčují překlad v tom, že obsahují terminologické databáze a překladovou paměť.

⁴ Originál textu: „The objective of descriptive terminology management is to document all terms used to designate the concepts treated in a single discipline.“

terminologové zabývají jednotkami, které se náhodně objevují v osamocených textech. Do termínové kolekce (*term collection*) se přidává každý termín, který pravděpodobně není součástí obecné aktivní slovní zásoby (s. 19).

Základem správy terminologie je terminologická jednotka, termín pocházející z textů v odborných jazycích (*special languages*). Terminologickou jednotkou není pouze jednoslovný termín a sousloví, ale i symbol, fráze, kolokace nebo zkratka. Prvním krokem pro tvorbu terminologických zdrojů je rozpoznání a výběr těchto termínů (s. 14). Protože většina dokumentů obsahuje termíny z několika tematických oblastí, není vždy jednoduché termíny snadno zařadit. Pro překladatele, kteří se správou terminologie zabývají v rámci svého zaměření, je důležité rozlišovat mezi termíny obecnými, s širším významem (termíny vztahující se k různým oblastem) a těmi, které jsou charakteristické pro danou oblast a měly by tvořit základ termínové kolekce.

Terminologové se v počítači podporovaných terminologických systémech (*computer-based terminology systems*) zaměřují na pojmy, takže se pro jedno heslo zadává jen jeden význam. To znamená, že se v terminologické databázi uvádějí jako dvě různá hesla na rozdíl od dvojjazyčných slovníků, ve kterých se pod jedním heslem udávají jeho různé významy odlišené číslem (Keller, 2010, s. 6). V dnešní době existuje množství různých počítačových programů, které pomáhají překladateli při řešení terminologické otázky v překladech. K jednodušší práci s terminologií přispívají terminologické nástroje, které zahrnují uchovávání, vyhledávání a aktualizaci dat a tím usnadňují porozumění textu (Bowker, 2003, s. 49).

Protože „[n]ejednotné užívání terminologie může vést k nedorozumění a je zdrojem potenciálních hospodářských ztrát,“ (Český normalizační institut, 2003) řídí se postup terminologické standardizace danými pravidly, například dle komise ISO/TC 37 existuje šest kroků správy terminologického projektu: návrhová, přípravná, projektová, ověřovací, revizní a publikační etapa (Auksoriūtė a kol., 2006, s. 17). Terminologie by měla být spravována experty v oblasti, jazykovými odborníky a terminology. Na mezinárodní úrovni správy terminologie by měli spolupracovat profesionálové z různých zemí nebo institucí. Uvedené etapy je třeba dobře připravit a provést, aby se zajistil kvalitní výsledek.

Dalším prostředkem správy terminologie je klasifikační systém, podle něhož se termíny řadí do termínových kolekcí. Klasifikační systém by měl pokrývat veškeré oblasti, s kterými se pracuje. Důležité je vymezení tematické oblasti, protože se podle ní pojmy zkoumají a uspořádávají. Navíc klasifikační systém umožňuje lépe pochopit vztah mezi pojmem a termínem. Nejznámější systémy jsou Lench a EuroVoc (viz podkapitola věnována tomuto systému), existuje však i několik jiných.

2.4.1 Primární a sekundární zdroje

Výběr vhodných termínů je jedním ze základů správy terminologie. Hlavní (primární) prameny jsou různé odborné dokumenty z tematické oblasti dané terminologie obsahující aktuální termíny a jejich významy (např. texty databáze EUR-Lex), s nimiž pracují terminologové, terminografové nebo experti v oboru. Pro běžného uživatele je však snadnější a efektivnější hledat termíny z doplňkových (sekundárních) zdrojů, ve kterých se jako laik lépe orientuje (např. terminologická databáze IATE). Proto by měly být již jednou přeložené termíny z primárních zdrojů zaneseny také do těch sekundárních.

Schwarz dělí primární a sekundární zdroje následovně:

- primární zdroje – především aktuální oborová článková a monografická literatura, „která je pokládána za prestižní či autoritativní“,
- sekundární zdroje – „existující oborové výkladové slovníky či encyklopedie, popř. terminologické databáze, normativní literatura“ (2003).

2.4.2 Terminologická databáze

Terminologická databáze (*terminology database*, zkráceně *termbase*) je jedním z nástrojů správy terminologie řadící se mezi sekundární zdroje. Jde o elektronický soubor systematicky uspořádaných záznamů. Ty jsou tematicky seřazené a obsahují informace o termínech a pojmech.

Terminologická databáze se stala důležitým nástrojem pro překladatele, protože obsahuje termíny ve výchozím a cílovém jazyce, jejich gramatické informace, synonyma, definice, kontext, zařazení do tematické oblasti i příklady

použití. Funguje také jako součást CAT nástrojů, ve kterých si překladatel vytváří databázi sám, čímž v počítači vznikne specializovaný encyklopedický slovník (Keller, 2010, s. 3). Slouží také pro zachovávání a předávání znalostí.

Termínová banka (*term bank*) je nejobsáhlejším typem terminologické databáze. Vznikaly od šedesátých let dvacátého století jako první lingvistické počítačové aplikace (Bowker, 2003, s. 50). Obvykle je vytváří významné společnosti nebo vládní úřady a jsou dostupné široké veřejnosti, jako například databáze IATE, o které se podrobněji píše v související podkapitole (Allard, 2012, s. 15).

3 Jazyková politika Evropské unie

V této kapitole se věnuji jazykové politice EU a související mnohojazyčnosti, výčtu oficiálních jazyků a jejich rozdělení na procedurální, hlavní a vedlejší jazyky. Zmíněno je také Generální ředitelství pro překlad jako orgán, který se zabývá překlady dokumentů do všech oficiálních jazyků. Zajímavé je i rozdělení překladatelů EU na interní a externí. Dále definuji běžného uživatele, na kterého se práce také zaměřuje.

Mnohojazyčnost je jednou z charakteristik Evropské unie. Zajišťuje občanům přístup k právním dokumentům EU v jejich vlastních jazycích, podporuje jazykovou rozmanitost i multikulturalismus pomocí informačních kampaní, povzbuzuje studium jazyků na základních, středních a vysokých školách a vybízí členské státy k vytváření národních plánů, které se týkají jak výuky jazyků, tak i strukturalizace mnohojazyčnosti (Úřední věstník Evropské unie, 2006, s. 34). Tyto aktivity ukazují, že do jazykové politiky EU nepatří jen překlad zákonů a jiných důležitých dokumentů do úředních jazyků.

Instituce EU se zabývají odlišnými záležitostmi, proto má každá z nich vlastního poskytovatele překladatelských služeb. Některé evropské orgány, jako například Soudní dvůr, vyžadují spolupráci s odborníky v daném oboru (Kadlecová, 2013, s. 11), jiné využívají externí překladatele podle množství překladů nebo finančního ohodnocení: „překlady Rady jsou nejdražší, zato má ve většině případů lhůty na překlady kratší než 72 hodin, při summitech

a plenárních zasedáních [se] pracuje v noci,“ kdežto Evropská komise „nejvíce využívá externí překladatele, její překlady jsou nejlevnější“ (Kutra, 2011, s. 71).

3.1 Jazyky Evropské unie

Po vstupu Chorvatska do EU v roce 2013 se zvýšilo množství oficiálních jazyků z 23 na 24. Patří mezi ně angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, chorvatština, irština, italština, litevština, lotyština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalská, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština.

Úřední věstník Evropské unie a právní předpisy jsou dostupné ve všech oficiálních jazycích, komunikace mezi institucemi Unie a jejími občany, dalšími orgány a členskými státy probíhá v úředním jazyce, který si zvolí odesílatel. Dokument s odpovědí musí být napsaný v tomtéž jazyce.

Jazyky jako velština, katalánština, baskičtina, irština a ruština mohou být ve svých zemích uznány za oficiální, ale v rámci jazykové politiky EU se označují jako menšinové (Fidrmuc a Ginsburgh, 2004, s. 2).

3.1.1 Hlavní a vedlejší jazyky

Oficiální jazyky se označují také jako pracovní (*working languages*). Hlavními pracovními jazyky, ve kterých se odvíjí většina interní komunikace v Evropské komisi, jsou angličtina, němčina a francouzština. Tyto tři jazyky se také označují jako procedurální (*procedural languages*).

Podle analýzy Evropské komise zůstává v Evropě nejrozšířenějším a nejpoužívanějším cizím jazykem angličtina (Evropská komise, 2006), lze tedy předpokládat, že také v institucích EU je nejpoužívanějším jazykem a že anglicky hovoří nejvíce komisařů a úředníků, čímž by se předcházelo zpomalování práce způsobené překládáním.

Přestože mají všechny oficiální jazyky rovnocenný status, využití angličtiny, francouzštiny a němčiny jasně převládá, což dokládá Evropská komise počtem dokumentů, které se před rozšířením EU v roce 2004 připravily v angličtině (57,4 %), francouzštině (29,1 %) a němčině (4,6 %) v porovnání s 9 % ostatních osmi jazyků (Fidrmuc a Ginsburgh, 2004, s. 2). Souvisí to s historickým používáním jazyků v EU a procentem populace mluvícím těmito

jazyky. Ve výzkumné části této práce budu proto nazývat ostatní pracovní jazyky⁵ jako vedlejší.

3.2 Generální ředitelství pro překlad

Generální ředitelství pro překlad (*Directorate-General for Translation*, zkratkou *DGT*) je jedním z útvarů Evropské komise. Překládá dokumenty Evropského parlamentu do všech oficiálních jazyků, podporuje politiku mnohojazyčnosti a je jednou z největších překladatelských agentur vůbec.

DGT má asi 2 500 zaměstnanců a zabývá se nejen právními předpisy, ale pracuje i s projevy, informačními materiály, mezinárodními dohodami, korespondencí, internetovými stránkami nebo scénáři a titulkami k propagačním materiálům (Evropská komise a GŘ pro překlady, 2012, s. 5).

3.3 Interní a externí překladatelé EU

Počet pracovních jazyků a počet dokumentů do těchto jazyků přeložených znamená vysoké finanční i časové náklady na překlady i tlumočení, navíc „může docházet k výkyvům v poptávce po překladech“ a „GŘ pro překlady má jen omezenou kapacitu, pravidelně se [tak] využívá služeb externích poskytovatelů překladů. V současnosti tvoří podíl takto externě přeložených stránek téměř 30 %“ (Evropská komise a GŘ pro překlady, 2012, s. 9). GŘ pro překlad má určité požadavky na překlady práva EU, s nimiž pracují překladatelské agentury, které uspějí ve výběrovém řízení na překladatelské zakázky (Kyseláková, 2011, s. 15).

Ve své studii uvádějí Fidrmuc a Ginsburgh, že:

do roku 2004 zaměstnávala EU 2 400 překladatelů (nepočítají se externí spolupracovníci a překladatelé na volné noze) a ročně se překládalo jeden a půl milionu stran. [Po přístupu dalších zemí] se do září 2004 počítá se zvýšením počtu překladatelů o dalších 376, aby se pokryly jazyky nových členských států EU.⁶ (2004, s. 2)

---

⁵ Jedná se o pracovní jazyky vyjma procedurálních jazyků.

⁶ Originál textu: „By 2004, the EU was employing 2,400 translators (not counting external and free-lance collaborators) and was translating one and a half million pages annually. The number of translators is to rise by a further 376 by September 2004 to accommodate the languages of the new member countries.“

Práce na překladech EU tvoří u externích překladatelů jen malou část jejich zakázek v porovnání s interními překladateli, významný rozdíl je však v přístupu ke zdrojům a různým databázím EU, CAT nástrojům i konzultacím s odborníky na danou tematiku a interními terminology. Externisté k nim mají omezený nebo žádný přístup a musí využívat zdroje dostupné veřejnosti. Například veřejně přístupná databáze IATE je mnohem pomaleji aktualizována než interní verze. Tím vzniká řada nevýhod, jako více času stráveného hledáním vhodných zdrojů a překládáním nebo možné nepřesnosti vzniklé nesprávným užitím termínů (viz Kadlecová, 2013, s. 80–83).

3.4 Běžný uživatel

Ve své práci se soustředím na běžného uživatele – osobu, která nemá přímý přístup do interního systému institucí EU. Může to být kdokoliv, kdo potřebuje použít databáze například při překládání nebo jako pramen definic odborných názvů. Mezi tyto mohou patřit překladatelé a tlumočníci z různých agentur či na volné noze, studenti translologie, pracovníci státní správy, dopravní podniky a obecně ten, kdo nemá přístup do interních databází EU.

4 Nástroje pro podporu jazykové politiky EU

V předchozích kapitolách jsem mimo jiné uvedla, co je správa terminologie, terminologická databáze a rozdíly mezi využitím zdrojů EU u interních a externích překladatelů. Tato kapitola na ně navazuje výčtem a popisem tří databází souvisejících s výzkumnou částí bakalářské práce. Jde o mnohojazyčný tezaurus EuroVoc, terminologickou databázi IATE a databázi EUR-Lex.

Interní překladatelé používají elektronické nástroje a zdroje EU, mezi které patří Euramis, EUR-Lex, IATE, EuroParl, DGT Vista, Disc P, Docfinder a Quest (Kadlecová, 2013, s. 83), avšak pouze některé z nich jsou přístupné nebo částečně přístupné veřejnosti (EUR-Lex, IATE, překladová paměť, strojový překlad, knihovna GR pro překlady a další).

4.1 EuroVoc

Ve správě terminologie existují různé systémy klasifikace, které se využívají k organizaci termínů v rámci termínové kolekce. Jedním z nejpoužívanějších systémů klasifikace (viz Auksoiriūtė a kol., 2006, s. 21), na němž je založena i kategorizace databáze IATE, je systém EuroVoc.

EuroVoc, dostupný na adrese <http://europa.eu.int/celex/eurovoc>, je mnohojazyčný tezaurus využívaný také jako terminologický systém klasifikace (deskriptor). Pracuje s 23 úředními jazyky EU: angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, chorvatština, italština, litevština, lotyština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalská, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština, navíc byl přeložen i do srbštiny.

Pro klasifikační systém je důležité přesně vydefinovat rozsah tematické oblasti, do které termíny patří. Tabulka 1 ukazuje seznam 21 oblastí obsažených v systému EuroVoc. Každá z těchto oblastí se dále dělí na dvě (např. vědy) až deset (např. finančnictví) podoblastí. Tabulka 2 zobrazuje rozdělení podoblastí v oblasti doprava.

04	Politický život
08	Mezinárodní vztahy
10	Evropská unie
12	Právo
16	Ekonomický život
20	Obchod
24	Finančnictví
28	Sociální otázky
32	Vzdělávání a komunikace
36	Vědy
40	Podnikání a konkurence
44	Zaměstnanost
48	Doprava
52	Životní prostředí

56	Zemědělství, lesnictví a rybářství
60	Zemědělství a výživa
64	Výroba, technologie a výzkum
66	Energetika
68	Průmysl
72	Geografie
76	Mezinárodní organizace

Tabulka 1: Oblasti v systému EuroVoc

4806	Dopravní politika
4811	Organizace dopravy
4816	Pozemní doprava
4821	Námořní a říční doprava
4826	Letecká a kosmická doprava

Tabulka 2: Podoblasti v oblasti doprava

4.2 IATE

Terminologická databáze IATE (z anglického *Inter-Active Terminology for Europe*) je mnohojazyčná databáze termínů, které zde vkládají instituce a orgány EU. Podle oficiální brožury obsahuje IATE 8,4 milionů termínů, slovních spojení i zkratk, pracuje s 25 jazyky a je neustále aktualizována (IATE, 2013). Zajímavostí je, že k celkovému počtu 24 úředních jazyků EU je do této databáze přidána také latina.

Databázi IATE naleznete na webové adrese <http://iate.europa.eu>, tyto stránky jsou spravovány Překladatelským střediskem pro instituce Evropské unie v Lucembursku. Na svých webových stránkách píší, že:

[c]ílem projektu bylo vytvořit jednotnou terminologickou databázi pro všechny orgány, instituce a agentury Evropské unie. Počítalo se s postupným sloučením veškerých stávajících zdrojů terminologie a s tím, že databáze IATE bude dostupná on-line a že umožní všem jazykovým odborníkům Evropské unie podílet se na vytváření a správě terminologie, čímž by bylo možné příslušnou terminologii sdílet rychleji. (Překladatelské středisko pro instituce Evropské unie, 2013)

Databáze IATE začala vznikat v roce 1999. Mezi překladatelská oddělení orgánů, institucí a agentur EU, která na projektu spolupracují, patří Evropská komise, Rada Evropské unie, Evropský parlament, Evropský účetní dvůr, Evropský hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů, Soudní dvůr Evropské unie, Překladatelské středisko pro instituce EU, Evropská investiční banka a Evropská centrální banka. V roce 2004 se zpřístupnila institucím EU, od 28. června 2007 je volně dostupná veřejnosti a nyní je možné kopii databáze IATE stáhnout a využívat offline.

Denně se kontroluje spolehlivost 250 odborných názvů.⁷ Spolehlivost termínů je v databázi označena hvězdičkami. Tabulka 3 uvádí stupně spolehlivosti termínů, ty nejspolehlivější mají čtyři hvězdičky.

jedna hvězdička	spolehlivost nebyla ověřena
dvě hvězdičky	minimální spolehlivost
tři hvězdičky	spolehlivý
čtyři hvězdičky	velmi spolehlivý

Tabulka 3: Spolehlivost termínů

Příklad (2) ukazuje spolehlivost konkrétních termínů vybraných z databáze IATE. První dvě hesla ukazují, že stejné termíny v různých jazycích (zde konkrétně v angličtině a češtině) nemusí mít vždy stejný stupeň spolehlivosti.

- (2) (a) *share-based payment* (tři hvězdičky) – IFRS 2 (jedna hvězdička)
 (a') *shared understanding* (jedna hvězdička) – společné porozumění (tři hvězdičky)
 (b) *forced heir* – neopomenutelný dědic (obě hesla dvě hvězdičky)
 (c) *code share* – společné označování linek (obě hesla tři hvězdičky)
 (d) *shared residence* – střídavá péče (obě hesla čtyři hvězdičky)

Výrazy označené jako *obsolete* (3a, b) jsou zastaralé a od jejich použití se upouští. U takto označených hesel se nachází aktualizované termíny a jejich použití je preferované (3a', b').

⁷ Aktualizace je rozdílná u interní a veřejné verze IATE. Veřejná databáze se aktualizuje asi jednou za měsíc (Kadlecová, 2013, s. 81).

- (3) (a) *Directorate 1 – Environment (Obsolete)*
 (a') *Directorate 1 – Environment, Education, Youth, Culture, Audiovisual and Sport*
 (b) *ředitelství 1 – životní prostředí (Obsolete)*
 (b') *ředitelství 1 – životní prostředí, vzdělávání, mládež, kultura, audiovizuální oblast a sport*

Jelikož se může stát, že najdeme několik různých překladů jednoho termínu, je nutné zamyslet se nad kontextem a tematickou oblastí. IATE obsahuje i informace o tom, který termín je správný (Generální ředitelství pro překlad, 2011).

4.2.1 Struktura

Obrázek 1 ukazuje formulář pro vyhledávání, který se zobrazí po otevření stránky. V pravém horním rohu je rozevírací nabídka s jazykem, v němž se formulář zobrazí. Je možné vybrat si z 25 jazykových možností. „Nápověda“ obsahuje popis toho, jak s databází pracovat, ovšem jen v anglickém jazyce. Ve spodní části

The screenshot shows the IATE search interface. At the top left is the IATE logo (InterActive Terminology for Europe) and a language dropdown menu set to 'čeština (cs)'. Below the logo are links for 'Vlastní parametry vyhledávání', 'Odstranit vlastní parametry vyhledávání', and 'Nápověda'. The main search area is titled 'Kritéria vyhledávání' and includes a search input field for 'Vyhledat termín', a 'Hledat' button, and a 'Výchozí jazyk' dropdown set to 'en - angličtina'. There are also links for 'Aktivovat vlastní nastavení' and 'Vymazat'. Below this is a grid of checkboxes for target languages, with 'cs', 'de', 'es', 'et', 'fr', 'pl', and 'sk' checked. A note states: '* Položky označené tímto symbolem jsou povinné'. The 'Volitelná kritéria' section has a dropdown for 'Zvolte příslušnou tematickou oblast' set to 'všechny oblasti' and radio buttons for 'Typ vyhledávání': 'Termín', 'Zkratka', and 'Vše' (selected). At the bottom, there is a section for 'Posledních 10 hledaných termínů' with a dropdown menu.

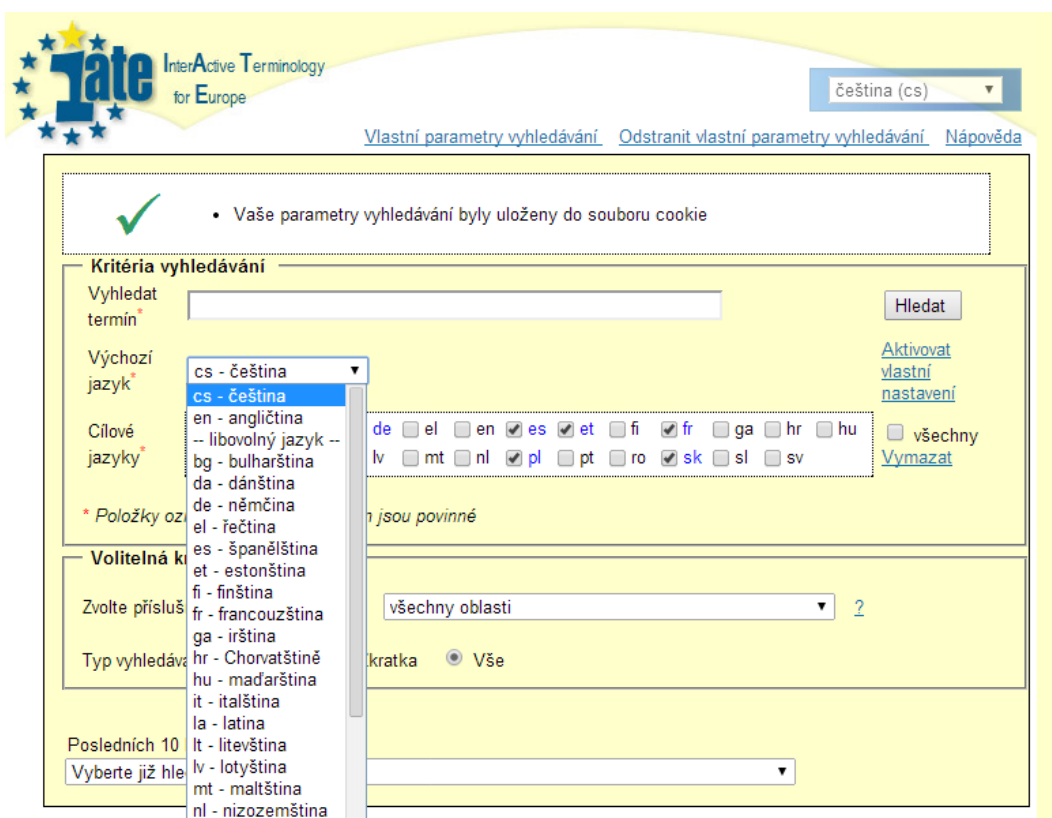
Obrázek 1: Formulář pro vyhledávání v databázi IATE. Zdroj: IATE, 2015.

se nachází odkazy na informace o IATE: omezení autorských práv „Copyright Disclaimer“, základní údaje o databázi „About IATE“ a možnost pro odeslání dotazu „Contact us“, tyto stránky jsou rovněž jen v angličtině. Také zde najdeme „iate diffusion version“, tedy informace o změnách v jednotlivých verzích databáze. Nejnovější aktualizace (1.8.0) přidala možnost stáhnutí databáze („Download IATE“) i odkaz na často kladené otázky týkající se databáze („FAQ“).

Samotný formulář se dělí na dvě hlavní části: „kritéria vyhledávání“ pro základní práci s databází a „volitelná kritéria“, která umožňují specifikovat vyhledávání a zredukovat nalezené termíny. Pro tematické oblasti se využívá klasifikační systém EuroVoc, na výběr je tedy 21 oblastí.

4.2.2 Vyhledávání

Obrázek 2: Vlastní parametry vyhledávání. Zdroj: IATE, 2015.

Obrázek 1 ukazuje základní formulář pro vyhledávání. Do pole „Vyhledat termín“ se vepíše termín, z nabídky o řádek níže lze vybrat výchozí jazyk (může být i „libovolný“) a zaškrťovací pole umožňuje zvolit, ve kterých cílových jazycích ho IATE zobrazí. Pro vyhledání termínu ve všech jazycích se zaškrtně možnost

„všechny“. Jestliže je naopak třeba všechny jazyky odznačit, stačí kliknout na slovo „Vymazat“.

Kritéria vyhledávání nabízí možnost „Aktivovat vlastní nastavení“. To se upraví kliknutím na „Vlastní parametry vyhledávání“. Načte se nový formulář, ve kterém se předvolí jazyky jak výchozí, tak cílové. Ty se automaticky nastaví v základním formuláři. Obrázek 2 prezentuje, jak se v nabídce výchozích jazyků objeví vybrané jazyky na začátku seznamu, až po nich následují v abecedním pořadí (podle zkratek) ostatní. Možnost „Odstranit vlastní parametry vyhledávání“ smaže předchozí nastavení. Volitelná kritéria slouží k zúžení vyhledávání. Vybírá se specifická tematická oblast a „typ vyhledávání“, tedy zda se hledá termín v podobě slova či slovního spojení, zkratky nebo „vše“. Kliknutím na „?“ za nabídkou oblastí se otevře nové okno se stránkou EuroVoc a výčtem oblastí.

4.3 EUR-Lex

Databáze EUR-Lex zpřístupňuje Úřední věstník Evropské unie, právo EU, přípravné akty, judikaturu EU, mezinárodní dohody, dokumenty ESVO a jiné veřejné dokumenty. Vybrat si je možné z více než 3 milionů dokumentů vydaných od roku 1951 a je rovněž denně aktualizována (Úřad pro publikace, 2015). Stejně jako IATE je i tato databáze mnohojazyčná. Databáze EUR-Lex se nachází na stránce <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>. Stránky spravuje Úřad pro publikace Evropské unie.

EUR-Lex je nejen zdrojem informací o právu a orgánech EU, pomáhá také při řešení překladatelského zadání. Na rozdíl od databáze IATE, která slouží k vyhledávání slov a slovních spojení, je možné porovnávat celé věty, souvětí či odstavce textů v jazycích, jimiž EUR-Lex disponuje. Největší množství dokumentů je dostupné v nizozemštině, francouzštině, němčině a italštině, úředních jazycích zakládajících členských států.

4.3.1 Struktura

Úvodní stránka EUR-Lexu zahrnuje vyhledávání dokumentů, aktuální informace o databázi, Úřední věstník EU, právo a právní předpisy, registraci a přihlášení do systému i odkazy na twitterové a facebookové účty.

Než databáze EUR-Lex prošla aktualizací, umožňovala zobrazovat vybraný text dvojjazyčně. Po změnách databáze je možné otevřít dokument ve třech jazycích současně. Výhody pro registrované uživatele zahrnují vyhledávání pro odborníky, oznámení z různých oblastí EU (např. judikatura Soudního dvora, návrhy Komise, Úřední věstníky) pomocí využití RSS kanálů, přístup na stránky Můj EUR-Lex s možností ukládání dokumentů a vyhledávání v nich, nastavení preferencí pro zobrazování, export a tisk nebo přidání otázky do komunity uživatelů (Úřad pro publikace, 2015).

4.3.2 Vyhledávání

Obrázek 3: Část formuláře pokročilého vyhledávání v databázi EUR-Lex. Zdroj: EUR-Lex, 2015.

S dokumenty je možné pracovat pomocí rychlého, pokročilého nebo odborného vyhledávání. Pole pro rychlé vyhledávání se nachází v horní části stránek

databáze EUR-Lex. Pod tímto polem se zobrazuje odkaz na pokročilé vyhledávání.

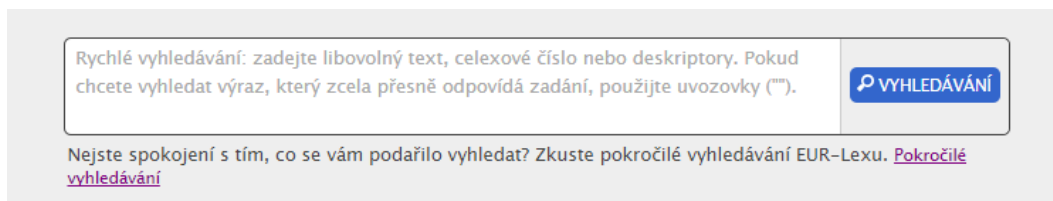
Po kliknutí na „pokročilé vyhledávání“ se otevře nabídka možností nového vyhledávání. Nabízí se i možnost procházet dříve hledané dokumenty („Moje vyhledávání“ a „Moje položky“) nebo, po přihlášení se do systému, lze využít odkaz na „Moje kanály RSS“ v pravém horním rohu vyhledávání.

Pro vyhledání dokumentu z určité oblasti je vhodné využít pole „Sbírka“ a v seznamu vybrat okruh, do kterého dokument patří. Formulář pokročilého vyhledávání se pak dále dělí na pole „Textové vyhledávání“ (hledá text podle vložených výrazů), „Číslo dokumentu“, kde je možné vybrat také typ, „Autor dokumentu“ – výběr komise nebo orgánu, který dokument vydal, „Vyhledávání podle celexového čísla“, „Vyhledávání podle data“, „Zveřejněno v Úředním věstníku“, „Téma“ (viz níže) a „Dokumenty týkající se legislativního postupu“. Umístěním kurzoru na ikonu otazníku u jednotlivých popisků polí se objeví nápověda s pokyny, jak pole vyplnit.

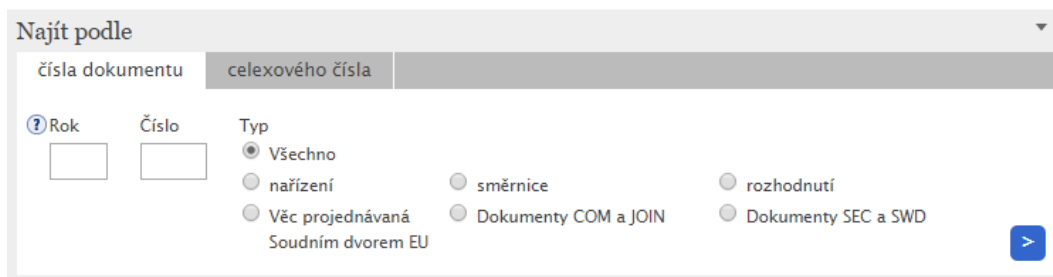
Při problémech s vyhledáváním dokumentů v EUR-Lexu se lze obrátit na sekci Nápověda v pravém dolním rohu stránky, kde se také ukazuje odkaz na odpovědi na časté otázky, kontakt a EuroVoc. Podrobné návody pro vyhledávání, vyhledávání pro odborníky se seznamem operátorů i další užitečné rady se nachází na adrese <http://eur-lex.europa.eu/content/help/search/intro.html>.

Obrázek 4 představuje zjednodušený formulář pro vyhledávání, který databáze EUR-Lex nabízí na své úvodní stránce. Podobně jako u pokročilého vyhledávání stačí umístit kurzor na ikonu otazníku u popisku pole a zobrazí se nápověda.

Vhledem k tomu, že se v bakalářské práci zkoumají termíny z tematické oblasti doprava, bylo využito vyhledávání pomocí „tezauru EuroVoc“ v pokročilém vyhledávání podle následujícího postupu: u pole označeného „Téma“ se po kliknutí na ikonu „+“ otevře nabídka se seznamem tematických oblastí, rozevře se kategorie doprava a další podoblasti podle potřeby – výběru dle dané podoblasti (např. dopravní politika nebo organizace dopravy; viz tematické oblasti v systému EuroVoc).

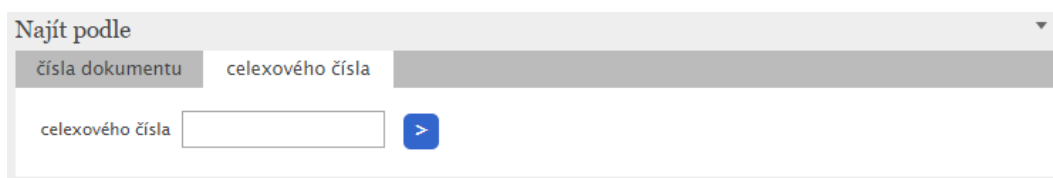
Evropské právní předpisy a ostatní veřejné dokumenty EU + autentický elektronický Úřední věstník EU ... ve 24 jazycích. Nadále nám pomoci [kontaktního formuláře](#) můžete zasílat své náměty a připomínky. Chcete-li dostávat aktuální informace, sdělte nám [kontaktní údaje](#) a sledujte nás na Twitteru a Facebooku .

Obrázek 4: Jednoduché vyhledávání na stránkách databáze EUR-Lex. Zdroj: EUR-Lex, 2015.

4.3.3 Celexové číslo

Pro opětovné vyhledání dokumentů, se kterými pracuji ve své bakalářské práci, využívám vyhledávání pomocí celexového čísla. Označuje identifikační číselný název textu v databázi a snadno vyhledá daný text. Tento typ vyhledávání je součástí pokročilého vyhledávání, pole pro něj se ale také nachází na úvodní stránce EUR-Lexu.

Obrázek 5: Jednoduché vyhledávání podle celexového čísla. Zdroj: EUR-Lex, 2015.

5 Cíle a hypotézy výzkumu

V této části bakalářské práce prezentuji výzkum, ke kterému se vztahují teoretické poznatky z předchozí části. Zabývám se výskytem termínů v databázích EUR-Lex a IATE, aby bylo možné určit, do jaké míry jsou nástroje pro podporu jazykové politiky EU navzájem propojené. Dále porovnávám zanesení těchto termínů do tematických oblastí a srovnávám spolehlivost a shodnost českých termínů z uvedených databází. Hodnotím také zastoupení a spolehlivost hesel ve

vybraných pracovních jazycích EU a chci ukázat, že využití angličtiny, francouzštiny, němčiny a španělštiny u zkoumaných termínů v databázi IATE převládá nad využitím češtiny, estonštiny, polštiny a slovenštiny.

Protože obě databáze obsahují obrovské množství dokumentů a hesel, věnuje se výzkum výskytu termínů pouze v jedné oblasti a jejím podoblastem. Nejdříve podrobněji popíši cíle a hypotézy týkající se výzkumu, představím postup výběru a vyhledávání termínů a poté uvedu výsledky v následujících podkapitolách rozdělených podle výskytu termínů ve vybraných podoblastech, výskytu a spolehlivosti termínů v dalších jazycích EU a shodnosti českých verzí termínů ve vybraných podoblastech.

5.1 Cíle výzkumu

Výskyt termínu v databázi IATE testuji proto, aby se ukázalo, do jaké míry jsou nástroje pro podporu jazykové politiky EU navzájem provázané, tedy zda jsou termíny z dokumentů systému EUR-Lex zaneseny i do databáze IATE a jestli jsou tyto termíny zařazené do stejných tematických oblastí jako dokumenty, z kterých se čerpalo, čímž se běžnému uživateli usnadní vyhledávání termínů a zvýší se také jeho efektivita. Cílem této práce je proto zjistit, jestli jsou vyhledávané termíny databází IATE pokryty a zda se nachází v tematických oblastech stejných jako zdrojové texty, nebo se jejich výskyt překrývá, případně se termíny nalézají v oblasti se zcela jiným tématem.

Porovnáním výskytu termínů mezi hlavními a vedlejšími pracovními jazyky EU chci ukázat, že se hesla z databáze IATE ve francouzštině, němčině a španělštině (zastupující hlavní jazyky) objevují častěji, než hesla přeložená do vedlejších jazyků, které v této práci reprezentují estonština, polština a slovenština. Jelikož je angličtina jazykem, v němž se termíny vybíraly a vyhledávaly, je jasné, že bude obsahovat nejvyšší množství termínů. Čeština jako jazyk země, která do EU přistoupila v roce 2004, spadá do kategorie vedlejších jazyků. Toto porovnání tak má potvrdit uvedené rozdělení oficiálních jazyků EU, blíže specifikované v podkapitole Hlavní a vedlejší jazyky.

Posledním, ale ne méně důležitým, cílem je srovnat české verze termínů zahrnutých v dokumentech databáze EUR-Lex a vyhledaných v databázi IATE

a upozornit na případné syntaktické a synonymické varianty termínů, které jsou v rozporu s požadavky na termín sepsanými v podkapitole Požadavky na termín.

5.2 Hypotézy

Pro usnadnění práce s databázemi EUR-Lex a IATE lze předpokládat, že se termíny z dokumentů první databáze zanáší také do druhé databáze. Vyhledávání termínů může být ovlivněno tím, že databáze IATE zpřístupněná veřejnosti neobsahuje stejné množství hesel a není tak často aktualizována jako verze, kterou využívají interní překladatelé a pracovníci institucí Evropské unie (viz Kadlecová, 2013, s. 81). Na druhou stranu se překladatelé a terminologové snaží doplňovat hesla, aby „překladatelé pak při své práci nalez[li] v IATE potřebnou terminologii,“ jak se píše v jedné z odpovědí na často kladené otázky ohledně IATE (IATE, 2015).

Přestože aktualizovaný EUR-Lex pracuje se systémem EuroVoc (tematické oblasti jsou totožné jako v databázi IATE), je vyšší frekvence výskytu termínů z jiných oblastí zejména v podoblastech dopravní politika a organizace dopravy způsobena tím, že zkoumané texty z databáze EUR-lex z daných podoblastí obsahují termíny spojené s politickou a právní oblastí i orgány EU a termíny týkající se konkrétních typů dopravy, navíc jsou některé dokumenty zařazené v několika oblastech současně (např. nařízení s celexovým číslem 32013R1315 patří do 12 oblastí deskriptoru EuroVoc, těmi jsou mimo jiné bezpečnost dopravy, letecká doprava, námořní doprava a pozemní doprava). Proto lze očekávat, že se ve dvou výše zmíněných podoblastech bude vyskytovat více termínů z odlišných podoblastí, avšak u podoblastí pozemní doprava, námořní a říční doprava a letecká a kosmická doprava očekávám, že výskyt termínů bude odpovídat daným podoblastem.

V případě výskytu termínů v pracovních jazycích EU lze předpokládat, že bude zastoupení termínu vyšší v hlavních jazycích, neboť je množství dokumentů v těchto jazycích vyšší (dokumenty připravené před rozšířením EU v roce 2004: 57,4 % v angličtině, 29,1 % ve francouzštině, 4,6 % v němčině a pouze 9 % ve zbývajících osmi jazycích – viz podkapitola Hlavní a vedlejší jazyky), i když politika multijazyčnosti EU považuje všechny pracovní jazyky Unie za

rovnocenné. Této hypotéze nahrává také fakt, že francouzština, němčina a španělština jsou rozšířenější jazyky.

Domnívám se, že si české verze zkoumaných termínů z obou databází budou odpovídat jak významově, tak i formou, tj. jedna forma bude odpovídat jednomu významu. Přestože se odlišnosti způsobené duplicitními výrazy vyskytují, jsou v souvislosti s uvedenými požadavky na jednojmennost a jednoznačnost nepřijatelné (viz podkapitola Požadavky na termín). Databáze IATE v odkazu na časté dotazy („FAQ“) zdůvodňuje duplicitu tím, že termíny pochází z různých databází, které se v roce 2004 sloučily v jednu, a dodává, že se na sjednocení termínů pracuje (IATE, 2015). Významová odlišnost může nastat, pokud by termín obsahovala jiná tematická oblast, než do které spadá heslo z použitého dokumentu, protože na definici termínu se podílí právě konkrétní oblast, viz příklad termínu *operace* v podkapitole Termín.

6 Metoda výzkumu

Pro výzkum, který je součástí této práce, jsem zvolila kvalitativní metodu sběru dat a kvantitativní metodu jejich vyhodnocení. Sto vybraných termínů na základě požadavků na termín z relevantních dokumentů databáze EUR-Lex jsem hodnotila z různých hledisek, převážně dle jejich výskytu a řazení do tematických oblastí, shodnosti českých verzí termínů z uvedených databází EU a spolehlivosti. Pro klasifikaci termínů jsem vybrala tematickou oblast doprava a její podoblasti podle deskriptoru EuroVoc.

Anglické a české zdrojové texty termínů se vyskytují v databázi EUR-Lex. Nejprve jsem texty vybrala podle jejich příslušnosti do jednotlivých podoblastí (dopravní politika, organizace dopravy, pozemní doprava, námořní a říční doprava a letecká a kosmická doprava), poté z každé podoblasti zvolila vždy 20 anglických termínů a jejich českých ekvivalentů a ty následně doplnila do připravených tabulek.

Termíny jsem vybrala na základě požadavků na termín, které uvádím v podkapitole 2.3.1. Jelikož tyto požadavky platí hlavně pro ideální termín, může se stát, že některé termíny určité požadavky nesplní – jako například zkratky, jejichž význam je závislý na kontextu (např. zkratka *MLC*, viz podkapitola 7.3.4).

Všechny termíny označují daný pojem v rámci zkoumané podoblasti, jsou to neexpressivní podstatná jména, nominální sousloví nebo zkratky. Požadavek na systémovost je splněn díky zařazení termínů do podoblastí. Požadavek na jednoznačnost a jednojmennost je hodnocen při srovnávání českých verzí termínů.

	termín z EUR-Lexu		tematická oblast v IATE		
	anglicky	česky	letecká a kosmická doprava	doprava	všechny oblasti
1	aerodrome operating minima	provozní minima letiště	x	x	x
2	air operator certificate	osvědčení leteckého provozovatele	osvědčení leteckého provozovatele	1	1
3	approach procedure with vertical guidance	postup přiblížení s vertikálním vedením	postup přiblížení s vertikálním vedením	1	1
4	ATS	letová provozní služba (ATS)	letová provozní služba	1	1
5	cabin crew member	palubní průvodčí	palubní průvodčí	1	1

Tabulka 4: Část tabulky pro podoblast letecká a kosmická doprava

Tabulka 4 je částí připravených tabulek, do kterých jsem zaznamenala údaje o hledaných termínech (kompletní tabulky jsou uvedeny v příloze této práce). Levá část obsahuje termín v angličtině s jeho protějškem z totožného dokumentu z databáze EUR-Lex v češtině, pravá část se zaměřuje na výskyt termínů v jednotlivých tematických oblastech v terminologické databázi IATE. Symbol „x“ znamená, že příslušná kategorie heslo neobsahuje, zatímco „1“ značí, že je termín v podoblasti totožný s termínem v nadřazené oblasti. Z tabulky je tak jasné, zda jsou všechny vybrané anglické výrazy přeloženy stejným způsobem v obou databázích, jestli se překlady liší, nebo se v češtině v IATE vůbec nevyskytují.

Tabulka 5 porovnává množství přeložených termínů do hlavních a vedlejších jazyků EU. Číslování termínů v dalších pracovních jazycích odpovídá číslování anglických termínů v předchozí tabulce. Symbol „x“ znamená, že příslušná kategorie heslo neobsahuje.

další pracovní jazyky EU						
	francouzština	němčina	španělština	Estonština	polština	slovenština
1	minimumsop érationnelsd'a érodrome	Flugplatz- Betriebsmin destbedingu ngen	mínimos de operación de aeródromo	x	minima operacyjnelotni ska	x
2	certificat de transporteura érien	Luftverkehr sbetreiberze ugnis	certificado de operadoraére o	lennuettevõtja sertifikaat	certyfiakatprzew oźnikalotniczeg o	osvedčenie leteckého prevádzkovat eľa

Tabulka 5: Část tabulky pro podoblast letecká a kosmická doprava

Po kompletaci tabulek zkoumaných tematických oblastí jsem zjistila:

- jaké množství termínů vybraných z anglicky psaných dokumentů databáze EUR-Lex obsahovala databáze IATE,
- do kterých oblastí byly zařazeny,
- zda hesla v české verzi textu z databáze EUR-Lex odpovídala českým heslům z databáze IATE,
- jaké množství zkoumaných termínů databáze IATE zahrnuje v ostatních vybraných pracovních jazycích EU
- a jak jsou zkoumané termíny spolehlivé. Tabulka 6 uvádí označení spolehlivosti v tabulkách s termíny.

Spolehlivost:	neověřena (1)
(barevně odlišeno v tabulce)	minimální (2)
	spolehlivá (3)
	nebo velmi spolehlivá (4)

Tabulka 6: Označení spolehlivosti v tabulkách

Výsledky výzkumu jsou uvedeny v následující kapitole.

7 Výsledky výzkumu

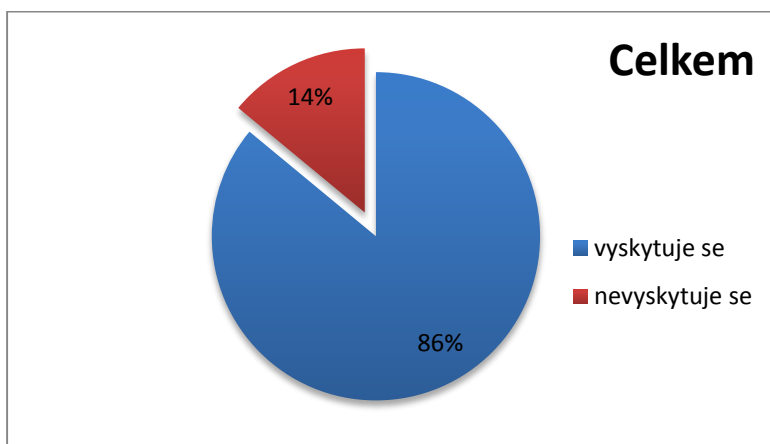
V této kapitole jsou zveřejněné výsledky výzkumu. Jako první prezentuji výsledky výskytu termínů v databázi IATE, a to nejprve obecně a následně podle jednotlivých podoblastí. Poté uvádím výsledky výskytu termínů v hlavních a vedlejších oblastech a jejich spolehlivost. Poslední podkapitola obsahuje výsledky srovnání českých verzí hesel v databázích EUR-Lex a IATE, a to nejdříve obecně a následně podle jednotlivých podoblastí. V příloze této práce se nachází kompletní tabulky s veškerými zkoumanými termíny.

7.1 Výskyt termínů v databázi IATE

Z celkového množství sta zkoumaných termínů z dokumentů vybraných v databázi EUR-Lex byla úspěšnost výskytu v databázi IATE 86 %. Databáze neobsahuje 14 termínů v daných tematických oblastech – některé z nich však bylo možné odvodit z delších hesel, kterých byly součástí, popřípadě se nacházely v odlišné oblasti, ovšem s jiným významem (viz níže).

Celkem		
termíny (100)	počet	%
vyskytuje se	86	86
tematické oblasti	Podoblasti	58
	D	27
	IATE	1
stejný výsledek v TO	85	85
nevyskytuje se	14	14

Tabulka 7: Rozdělení celkového výskytu zkoumaných termínů

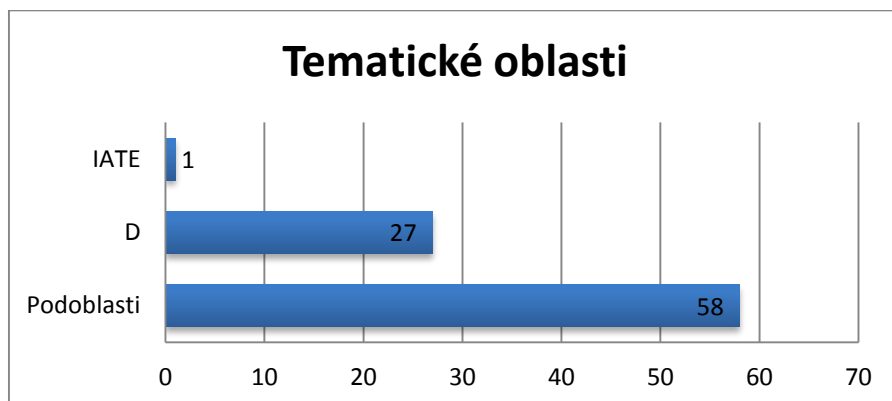

Graf 1: Rozdělení celkového výskytu zkoumaných termínů (100 hesel)

Graf 2 ukazuje zastoupení vyhledaných termínů v databázi IATE podle jejich výskytu v tematických oblastech, kde „IATE“ znamená, že databáze termín našla při vyhledávání ve všech oblastech, „D“ značí termíny obsažené v oblasti doprava a „Podoblasti“ zastupují termíny vyhledané v pěti konkrétních podoblastech. Z 86 nalezených hesel jich 58 spadá do zkoumaných podoblastí, 27 se nachází v oblasti doprava a 1 heslo se vyskytuje pouze po vyhledávání v celé databázi.

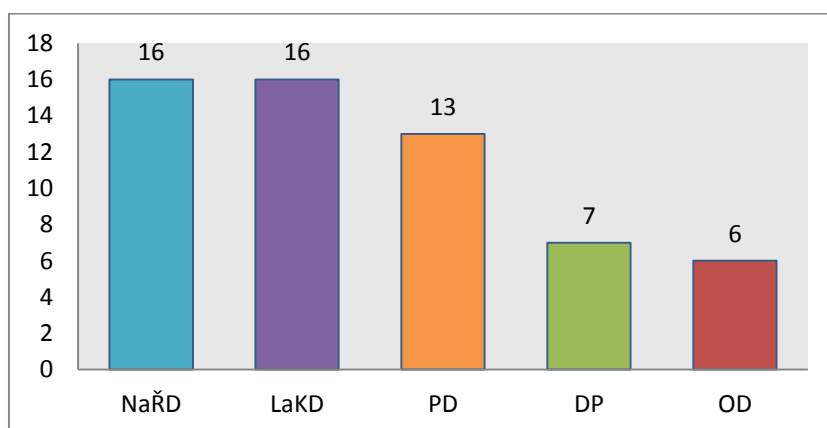
V 85 případech se stejný termín z podoblastí vyskytoval rovněž v obecnějších oblastech, například heslo *multimodal transport* z textu z podoblasti organizace dopravy se v češtině vyskytuje se stejným významem i v oblasti doprava a ve všech oblastech. Naproti tomu zkratka *MLC* je do češtiny přeložena

jako *Úmluva o práci na moři* v podoblasti námořní a říční doprava a oblasti doprava, avšak při vyhledávání v celé databázi se význam hesla liší dle příslušné podoblasti – *MLC* v podoblasti vzdělávání znamená *kurz střední úrovně*. Termín *maritime safety* (podoblast námořní a říční doprava, v textu z databáze EUR-Lex přeložen jako *námořní bezpečnost*) se v databázi IATE v češtině neobjevil, ale dal se odvodit z hesla *Maritime Safety Committee - Výbor pro námořní bezpečnost*, který v dané podoblasti databáze IATE při vyhledávání nabídl.

Graf 2: Rozdělení celkového výskytu zkoumaných termínů v tematických oblastech

Graf 3 znázorňuje početní zastoupení všech zkoumaných termínů podle výskytu v databázi IATE. Nejvyšší počet vyhledaných termínů z oblasti doprava patřil do podoblastí námořní a říční doprava a letecká a kosmická doprava (obě po 80 %), druhý nejvyšší počet byl zaznamenán v podoblasti pozemní doprava s 65 %, poté následovala podoblast dopravní politika s 35 % a jako poslední podoblast organizace dopravy s 30 %.

Graf 3: Výskyt termínů v podoblastech oblasti doprava

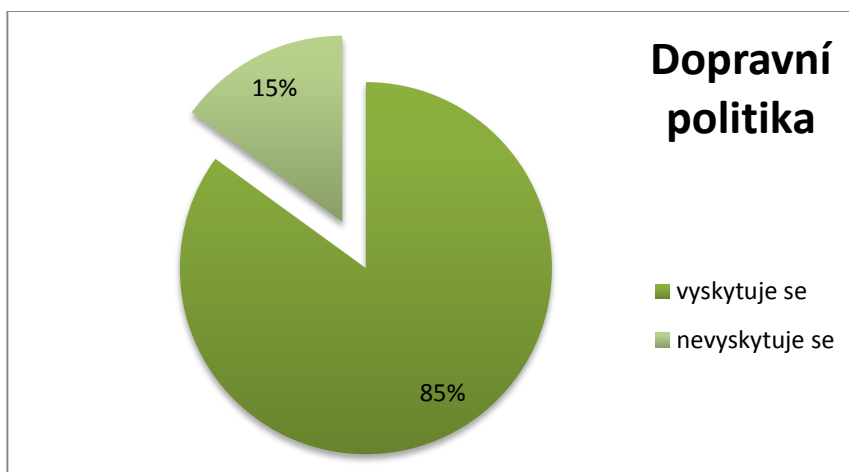
7.1.1 Dopravní politika

Z dvaceti termínů v oblasti dopravní politika (DP) jich databáze IATE našla 17, z toho 7 přímo v této podoblasti. Vyšší frekvence výskytu termínů z jiných oblastí může být způsobena tím, že zkoumané texty z databáze EUR-lex z dané podoblasti obsahují termíny spojené s politickou oblastí i orgány EU a termíny týkající se konkrétních typů dopravy, což se potvrdilo zařazením vyhledaných termínů.

Dopravní politika			
termíny (20)		počet	%
vyskytuje se		17	85
tematické oblasti	DP	7	35
	D	10	50
	IATE	0	0
stejný výsledek v TO		17	85
nevyskytuje se		3	15

Tabulka 8: Zkoumané termíny v podoblasti dopravní politika

Podoblast dopravní politika obsahovala hesla *CARE (Community Road Accident Database) – CARE (Evropská databáze silniční nehodovosti)*, *drink and driving – řízení vozidla pod vlivem alkoholu*, *driving licence – řidičský průkaz*, *eCall – eCall*, *ERSO (European Road Safety Observatory) – ERSO (Evropská observatoř bezpečnosti silničního provozu)*, *South East Europe Transport Observatory (SEETO) – Dopravní observatoř jihovýchodní Evropy (SEETO)* a *transport safety – bezpečnost v dopravě* (pokud není uvedeno jinak, české verze termínů jsou převzaty z databáze IATE).

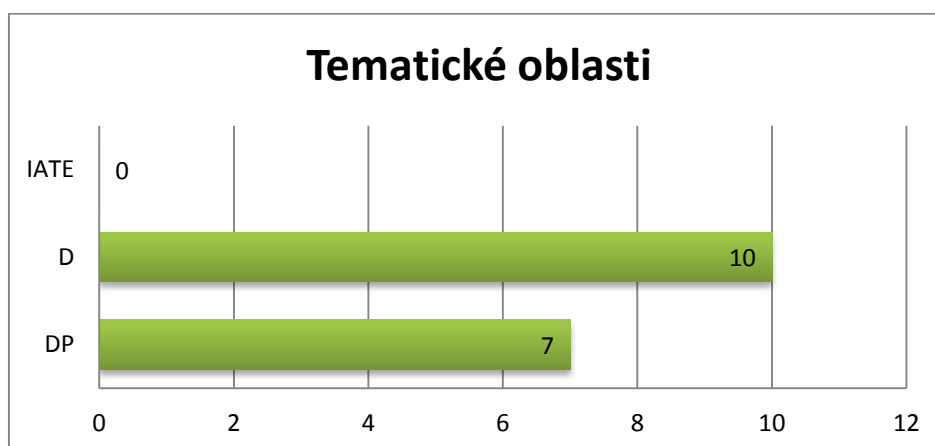

Graf 4: Výskyt termínů v podoblasti dopravní politika

Další dvě anglické verze hesel sice spadají do stejné podoblasti, ale v prvním případě databáze IATE český ekvivalent vyhledala v jiné podoblasti, konkrétně v podoblastech evropské organizace a letecká doprava, v druhém

případě ho nevyhledala, proto je jeho česká verze převzata z textu databáze EUR-Lex: *Eurocontrol (European Organisation for the Safety of Air Navigation) – Eurocontrol (Evropská organizace pro bezpečnost letového provozu), priority project – prioritní projekt*. Zbylé dva termíny, které databáze IATE nevyhledala a jsou převzaty z databáze EUR-Lex, jsou *intermodality – intermodalita* a *multimodal network – multimodální síť*.

Hesla zařazená přímo do oblasti doprava zahrnovala: *freight transport – nákladní doprava, passenger traffic – pohyb/tok cestujících, sustainable mobility – udržitelná mobilita, traffic management – řízení dopravy, trans-European transport network – transevropská dopravní síť* a *transport corridor – dopravní koridor*. Následující termíny odpovídají názvům podoblastí, ve kterých se vyskytují: *air transport - letecká doprava, inland transport – pozemní doprava, sea transport – námořní doprava*.

Graf 5: Zastoupení termínů v podoblasti dopravní politika

7.1.2 Organizace dopravy

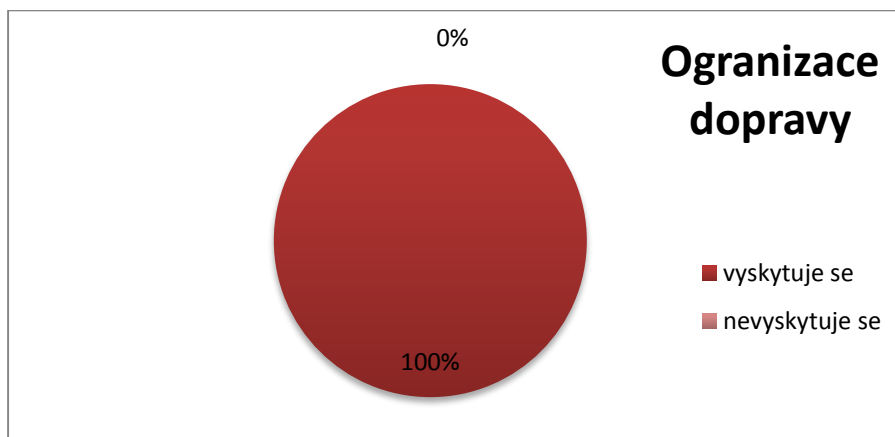
Výskyt zkoumaných termínů v podoblasti organizace dopravy (OD) byl stoprocentní. Nejvíce termínů obsahovala oblast doprava (14), 6 termínů našla databáze IATE přímo v dané podoblasti. Podobně jako tomu je v podoblasti dopravní politika, i v textech z databáze EUR-Lex z této

Organizace dopravy		
termíny (20)	počet	%
vyskytuje se	20	100
tematické oblasti	OD	6 30
	D	14 70
	IATE	0 0
stejný výsledek v TO	20	100
nevyskytuje se	0	0

Tabulka 9: Zkoumané termíny v podoblasti organizace dopravy

podoblasti převažují termíny spojené s konkrétním typem dopravy.

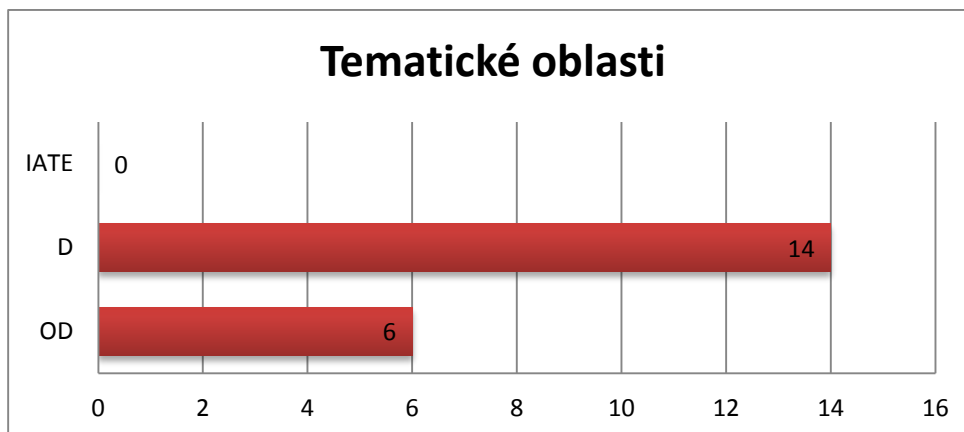
Hesla vyhledaná v podoblasti organizace dopravy jsou *core network – hlavní síť*, *ITS (intelligent transport system) – ITS (inteligentní dopravní systém)* a z podoblasti druh dopravy (podoblast řadící se pod organizaci dopravy) k nim patří *combined transport – kombinovaná doprava*, *intermodal transport – intermodální doprava*, *multimodal transport – multimodální doprava* a *road transport – silniční doprava*.

Graf 6: Výskyt termínů v podoblasti organizace dopravy

Termíny zařazené do oblasti doprava zahrnovaly: *Connecting Europe Facility – Nástroj pro propojení Evropy*, *container – kontejner*, *Directorate-General for Energy and Transport – generální ředitelství pro energetiku a dopravu*, *European ITS Advisory Group – Evropská poradní skupina pro ITS*, *haulier – dopravce*, *interoperability – interoperabilita*, *Mobility and Transport DG – GŘ pro mobilitu a dopravu* a *mode of transport – obor dopravy*.

Následující hesla spadají jak do oblasti doprava, tak rovněž do podoblasti pozemní doprava, protože se týkají železniční dopravy: *ERTMS (European Rail Traffic Management System) – ERTMS (evropský systém řízení železničního provozu)*, *infrastructure manager – provozovatel infrastruktury*, *railway undertaking – železniční podnik*, *rolling stock – kolejová vozidla*, *track gauge – rozchod kolejí* a *train path – trasa vlaku*.

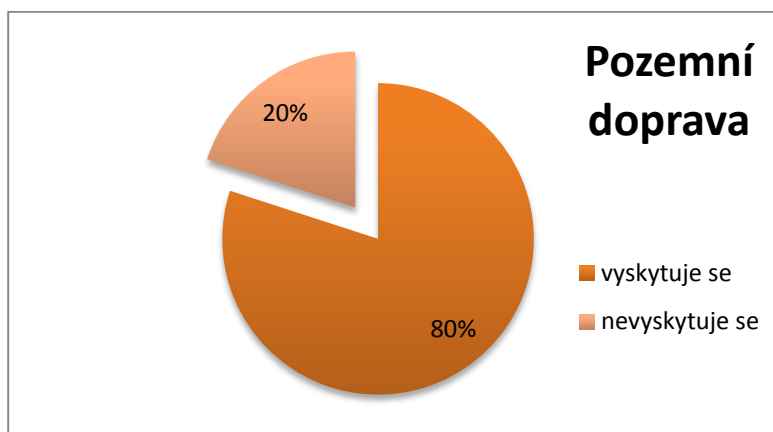
Graf 7: Zastoupení termínů v podoblasti organizace dopravy

7.1.3 Pozemní doprava

Databáze IATE v podoblasti pozemní doprava (PD) vyhledala 16 z 20 vybraných termínů. Přímou v podoblasti pozemní doprava se jich objevilo 13, v oblasti doprava 3, ale 4 hesla se nevyskytovala. Následující hesla tvořila 20 % nenalezených termínů (název českého termínů převzat z databáze EUR-Lex): *carriageway* – *jízdní pás*, *freight terminal* – *nákladní terminál*, *sidings* – *manipulační koleje a vlečky* a *transport policy* – *dopravní politika*. Hesla zařazená do oblasti doprava zahrnovala *electrification* – *elektrizace*, *telematic application* – *telematická aplikace* a *trailer* – *tahač*.

Pozemní doprava			
termíny (20)		počet	%
vyskytuje se		16	80
tematické oblasti	PD	13	65
	D	3	15
	IATE	0	0
stejný výsledek v TO		16	80
nevyskytuje se		4	20

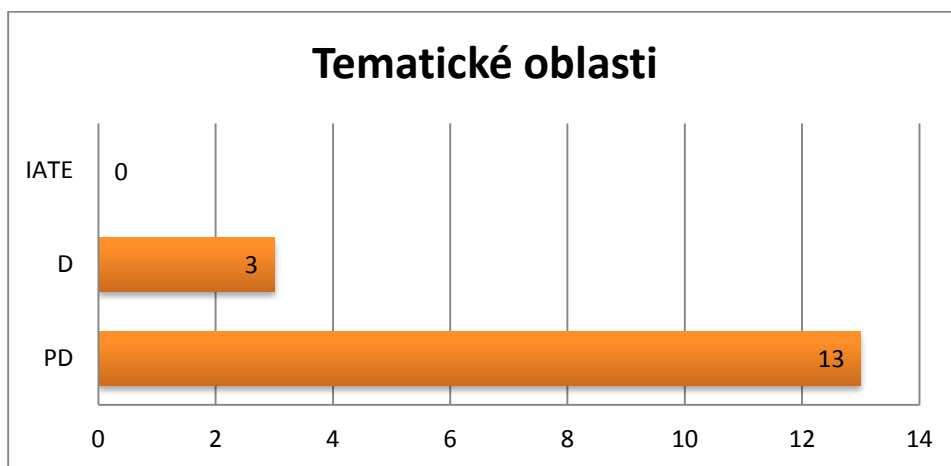
Tabulka 10: Zkoumané termíny v podoblasti námořní a říční doprava

Graf 8: Výskyt termínů v podoblasti pozemní doprava

Databáze IATE v podoblasti pozemní doprava vyhledala hesla *alcohol interlock device – alkoholový immobilizér, bottleneck – místo s nedostatečnou propustností, carriage of goods by road – silniční přeprava zboží, high-speed line – vysokorychlostní trať, motor vehicle – motorové vozidlo, nominal track gauge – jmenovitý rozchod kolejí, power train – pohon, rest area – odpočívadlo, road safety – bezpečnost silničního provozu, semi-trailer – návěs, speed limiter – omezovač rychlosti, technical specifications for interoperability (TSI) – technická specifikace pro interoperabilitu (TSI) a traffic flow – dopravní tok.*

Graf 9: Zastoupení termínů v podoblasti pozemní doprava

7.1.4 Námořní a říční doprava

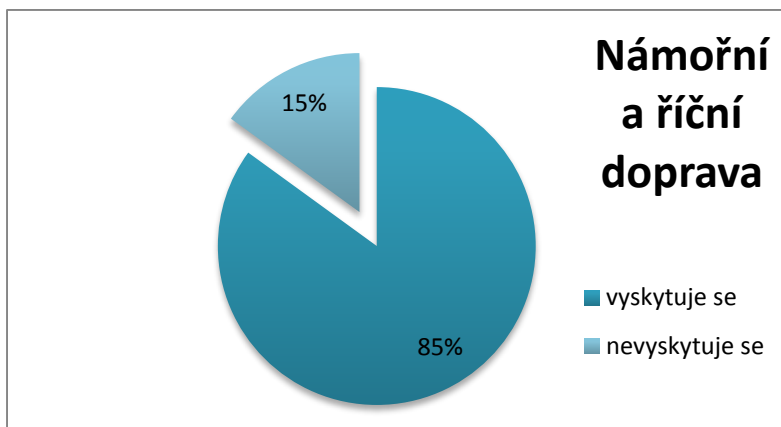
V případě podoblasti námořní a říční doprava (NaŘD) byla úspěšnost vyskytujících se termínů v databázi IATE 85 %. Ze 17 vyhledaných hesel se jich 16 řadilo do dané podoblasti a jedno se vyhledalo v celé databázi.

Následující hesla tvořila 15 % nenalezených termínů (název českého termínů převzat z databáze EUR-Lex):

fairway – plavební dráha, maritime safety – námořní bezpečnost a short sea shipping – námořní doprava na krátké vzdálenosti. Termín *transshipment – překládka* obsahovala podoblast rybnářství, i když oblast námořní doprava (jedna ze tří podoblastí NaŘD) obsahuje anglickou verzi termínu.

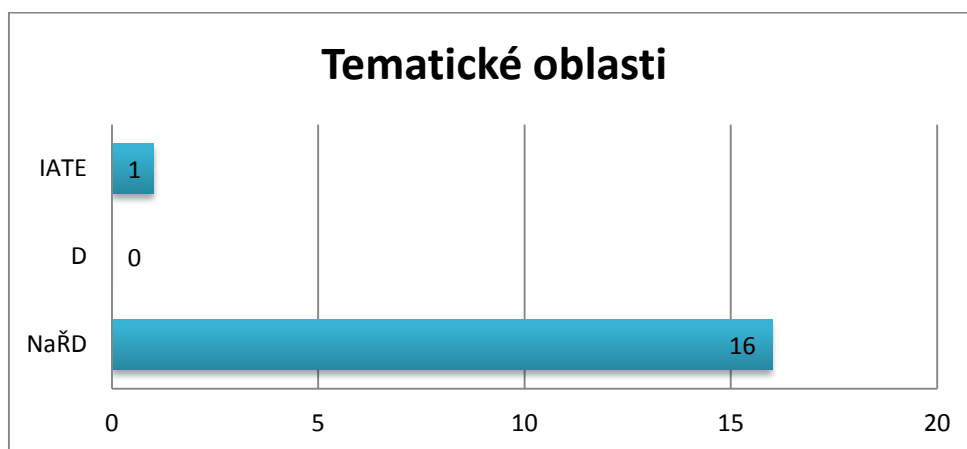
Námořní a říční doprava			
termíny (20)		počet	%
vyskytuje se		17	85
tematické oblasti	NaŘD	16	80
	D	0	0
	IATE	1	5
stejný výsledek v TO		16	80
nevyskytuje se		3	15

Tabulka 11: Zkoumané termíny v podoblasti námořní a říční doprava

Graf 10: Výskyt termínů v podoblasti námořní a říční doprava

V podoblasti námořní a říční doprava jsou zaneseny tyto termíny: *Automatic Identification System (AIS) – systém automatické identifikace (AIS), CCNR (Central Commission for the Navigation of the Rhine) – CCNR (Ústřední komise pro plavbu na Rýně), flag state – stát vlajky, gross tonnage – hrubá prostornost, IMO (International Maritime Organisation) – IMO (Mezinárodní námořní organizace), inland waterway – vnitrozemská vodní cesta, inland waterway transport – vnitrozemská vodní doprava, Integrated Maritime Policy – integrovaná námořní politika, maritime transport – námořní doprava, MARPOL Convention – úmluva MARPOL, MLC – Úmluva o práci na moři, motorway of the sea – mořská dálnice, NAIADES (Integrated European Action Programme for inland waterway transport) – NAIADES (Integrovaný evropský akční program pro vnitrozemskou vodní dopravu), River Information Services – říční informační služby, SafeSeaNet – SafeSeaNet a seafarers – námořníci.*

Graf 11: Zastoupení termínů v podoblasti námořní a říční doprava

7.1.5 Letecká a kosmická doprava

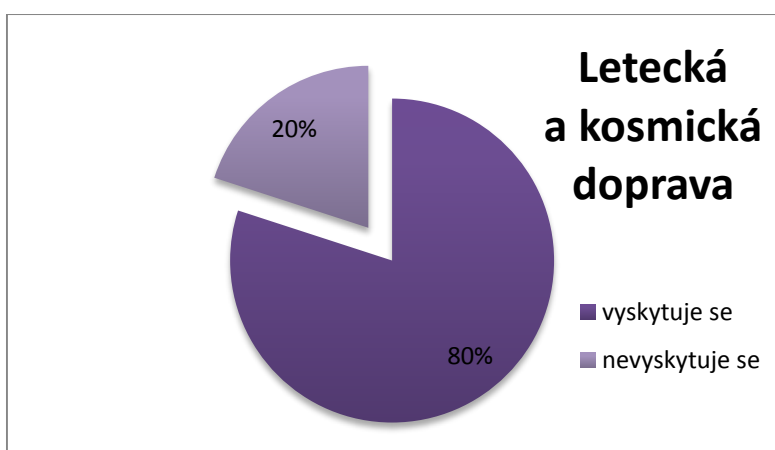
Z dvaceti termínů hledaných v podoblasti letecká a kosmická doprava (LaKD) jich databáze IATE obsahovala 16. Veškeré vyhledané termíny patří přímo do dané podoblasti.

Hesla nevyhledaná databází IATE tvořila 20 % termínů z této podoblasti a zahrnovala následující:

aerodrome operating minima – provozní minima letiště, lateral guidance – směrové vedení, minimum operational performance specifications – specifikace minimální provozní výkonnosti a rocket engine – proudový motor (české termíny převzaty z databáze EUR-Lex).

Letecká a kosmická doprava			
termíny (20)		počet	%
vyskytuje se		16	80
tematické oblasti	LaKD	16	80
	D	0	0
	IATE	0	0
stejný výsledek v TO		16	80
nevyskytuje se		4	20

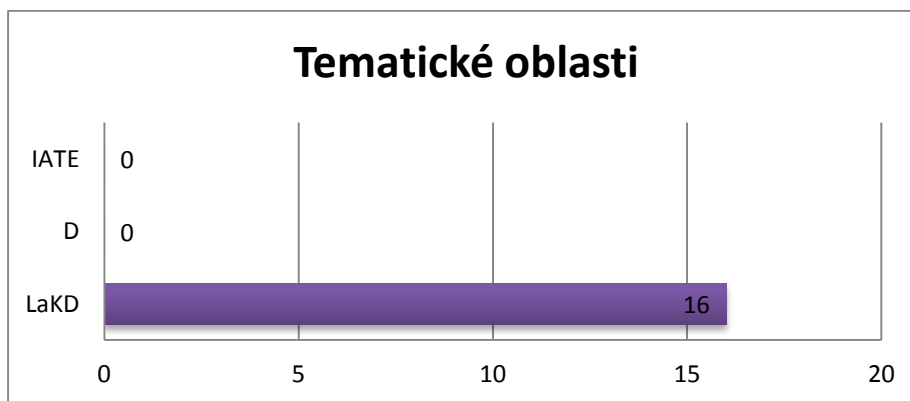
Tabulka 12: Zkoumané termíny v podoblasti letecká a kosmická doprava

Graf 12: Výskyt termínů v podoblasti letecká a kosmická doprava

Zbývajících 80 procent termínů se objevilo v podoblasti LaKD. Podle dosaženého výsledku tak má tato podoblast největší zastoupení (spolu s NaŘD) ze všech zkoumaných podoblastí oblasti doprava. Hesla z dokumentu databáze EUR-Lex, která podoblast LaKD obsahuje, jsou: *air operator certificate – osvědčení leteckého provozovatele, approach procedure with vertical guidance – postup přiblížení s vertikálním vedením, ATS – letová provozní služba, cabin crew member – palubní průvodčí, CAT operation – obchodní letecká doprava, flight crew – letová posádka, maximum take-off mass – maximální vzletová hmotnost, operations manual – provozní příručka, performance-based navigation –*

navigace založená na výkonnosti, pilot-in-command – velící pilot, ramp inspection – prohlídka na odbavovací ploše, reduced vertical separation minima – snížená minima vertikálního rozstupu, rest period – doba odpočinku, rotorcraft – rotorové letadlo, runway visual range – dráhová dohlednost a sailplane – kluzák.

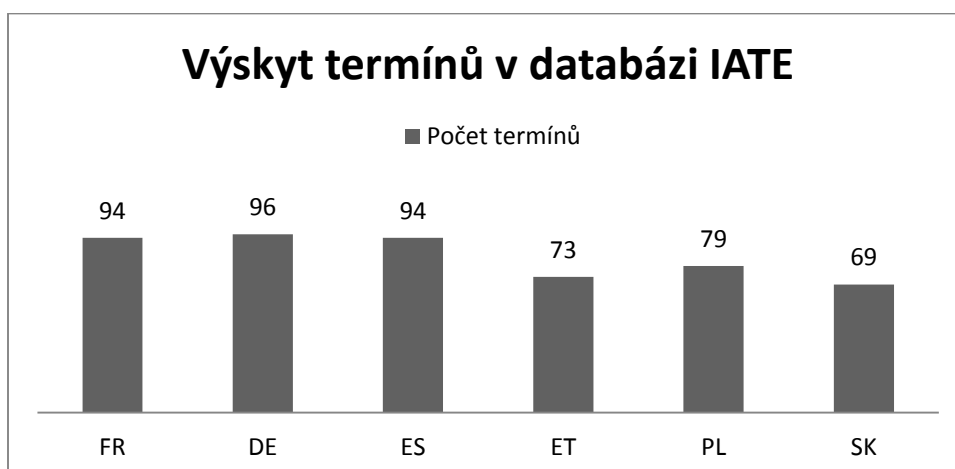

Graf 13: Zastoupení termínů v podoblasti letecká a kosmická doprava

7.2 Výskyt termínů v hlavních a vedlejších jazycích a jejich spolehlivost

Využití procedurálních jazyků (angličtina, němčina a francouzština) v institucích EU jasně převládá, přestože mají všechny oficiální jazyky rovnocenný status (viz podkapitola Jazyky Evropské unie výše). Tento fakt potvrzuje i výzkum bakalářské práce.

Pro účely výzkumu hlavní jazyky zastupují francouzština, němčina a španělština, naproti tomu mezi vedlejší jazyky patří estonština, polština a slovenština.

Graf 14: Výskyt termínů v databázi IATE ve zkoumaných jazycích EU

Graf 14 potvrzuje, že francouzština a němčina prokázaly svůj status procedurálního jazyka: ze sta zkoumaných termínů obsahovala databáze IATE 94 hesel ve francouzštině a 96 v němčině. Databáze IATE vyhledala 94 hesel také ve španělštině. Nejnižší počet úspěšně nalezených termínů byl ve slovenštině (69), o čtyři termíny více databáze IATE vyhledala v estonštině (73) a nejvíce nalezených termínů z vedlejších jazyků měla polština (79). Pro porovnání se v češtině (brána rovněž jako vedlejší pracovní jazyk EU) našlo 86 hesel.

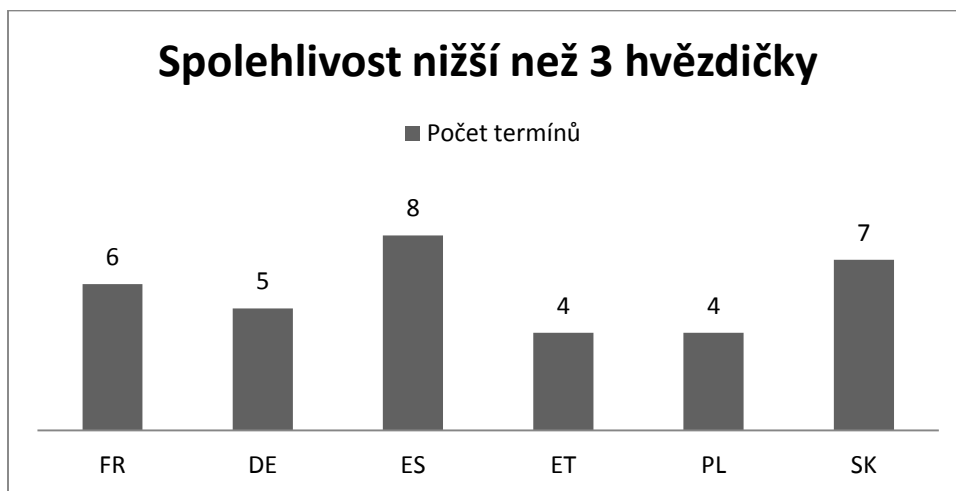
Tabulka 13 zobrazuje výskyt termínů v databázi IATE podle jednotlivých jazyků a tematických oblastí. Ze 120 termínů v každé podoblasti se jich nejvíce vyskytovalo v podoblasti námořní a říční doprava (110), dále v podoblasti organizace dopravy (107), v letecké a kosmické dopravě (105), v pozemní dopravě (92) a o jeden méně v podoblasti dopravní politika (91). Celkem se tedy našlo 505 termínů z 600. Ve čtyřech případech se v daných kombinacích podoblasti a jazyka našlo všech 20 termínů, jedná se o NaŘD ve francouzštině a španělštině a PD s LaKD v němčině. Naopak nejméně termínů (11) databáze IATE vyhledala rovněž ve čtyřech případech, a to v podoblastech DP a PD v estonštině i slovenštině.

Výskyt termínů v databázi IATE						
Jazyky	DP	OD	PD	NaŘD	LaKD	celkem
FR	19	19	19	20	17	94
DE	19	18	20	19	20	96
ES	18	19	18	20	19	94
ET	11	17	11	18	16	73
PL	13	18	13	18	17	79
SK	11	16	11	15	16	69
celkem	91	107	92	110	105	505

Tabulka 13: Výskyt termínů v databázi IATE

Spolehlivost termínů vyhledaných v hlavních a vedlejších jazycích byla poměrně vysoká: pouze v 34 případech z 600 klesla pod 3 hvězdičky určující termíny jako spolehlivé. Nejvíce spolehlivých termínů se vyskytovalo v polštině a estonštině, ve kterých 4 z nalezených termínů měly nižší spolehlivost. Šest termínů ve francouzštině bylo označeno nízkou spolehlivostí, avšak toto číslo tvoří 6,4 % z celkového výskytu francouzských verzí hesel. Pět termínů s nízkou spolehlivostí v němčině zaujímá 5,2 % celkového výskytu německých verzí hesel.

V případě španělštiny jde o 8,5 %, v estonštině se jedná o 5,5 %, v polštině 5,1 % a u slovenštiny to činí 10 %.

Graf 15: Spolehlivost termínů nižší než 3 hvězdičky

Nejvyšší zastoupení termínů s nízkou spolehlivostí najdeme v podoblasti pozemní doprava (12 hesel), nejméně jich bylo v podoblasti organizace dopravy (4). Spolehlivost nebyla ověřena v případě termínů *Landverkehr* (DE v DP), *spôsob dopravy* (SK v OD), *oddychový priestor a dopravná politika* (SK v PD), *Binnenschiffsverkehr* (DE v NaŘD), *transporte porvianavegabl* (FR v NaŘD), *hrubá priestornosť, vnútroštátnalodná doprava* (oba SK v NaŘD) a *commandant de bord* (FR v LaKD), celkem se jedná o 9 termínů.

Spolehlivost nižší než 3 hvězdičky						
jazyky	DP	OD	PD	NaŘD	LaKD	celkem
FR	0	0	2	1	3	6
DE	1	0	3	1	0	5
ES	3	1	2	1	1	8
ET	0	2	1	0	1	4
PL	2	0	2	0	0	4
SK	2	1	2	2	0	7
celkem	8	4	12	5	5	34

Tabulka 14: Spolehlivost termínů nižší než 3 hvězdičky

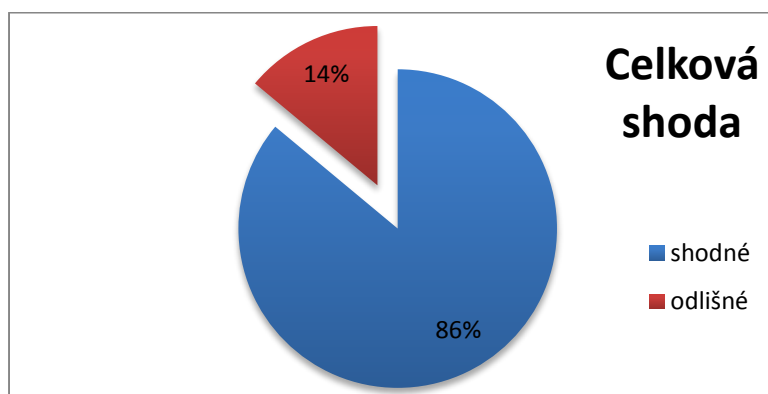
7.3 Porovnání českých verzí hesel v databázích EUR-Lex a IATE

Z celkového množství 86 nalezených termínů (viz podkapitola Výskyt termínů v databázi IATE) se české verze hesel z textů databáze EUR-Lex, které korespondují s anglickými termíny v těchto dokumentech, shodovaly s hesly v databázi IATE v 74 případech.

Celkem		
Termíny	počet	%
Celkem	86	100
Shodné	74	86
Odlišné	12	14

Tabulka 15: Celková shoda mezi českými verzemi termínů

Zbývající termíny se neshodovaly ve většině případů kvůli své synonymitě, která je v rozporu s požadavkem na jednoznačnost a jednojmennost termínu. Poštolková a kol. tvrdí, že se „[v]šechna terminologická synonyma, slovtvorné varianty termínů, pravopisné nebo výslovnostní dublety ... pokládají všeobecně za nevýhodné,“ (1983, s. 77) protože mohou působit jako pojmenování odlišných pojmů. Podrobněji se těmto variacím věnuji v následujících podkapitolách rozdělených dle zkoumaných podoblastí.

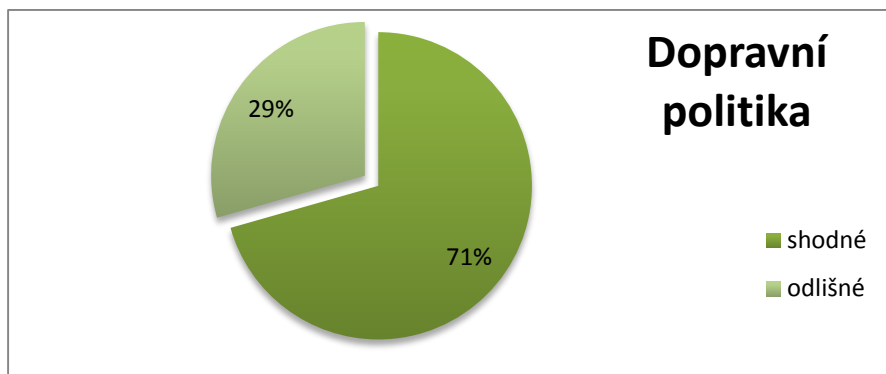
Graf 16: Celková shoda mezi českými verzemi termínů

7.3.1 Dopravní politika

Graf 17 ukazuje, že 71 % termínů z databáze EUR-Lex a jejich ekvivalentů z databáze IATE si odpovídá. Zbýlých 29 % se však různí. Hesla *nákladní doprava a přeprava věcí, bezpečnost v dopravě* a *bezpečnost dopravy* porušují požadavek na jednoznačnost a jednojmennost termínu, protože jsou synonymní (jestliže není uvedeno jinak, termíny jsou napsané v pořadí výskytu databáze EUR-Lex – databáze IATE).

Dopravní politika		
termíny	počet	%
celkem	17	100
shodné	12	71
odlišné	5	29

Tabulka 16: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti dopravní politika

Graf 17: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti dopravní politika

Dopravní observatoř SEETO zkracuje pojmenování organizace *Dopravní observatoř jihovýchodní Evropy (SEETO)*. Anglický pojem *drink and driving* je v databázi IATE pojmenován devíti synonymními termíny, české verze z databází se také liší: *zákaz alkoholu za volantem – řízení vozidla pod vlivem alkoholu*. Heslo *passenger traffic* se v dokumentu z databáze EUR-Lex překládá jako *osobní doprava*, kdežto stejný termín je v databázi IATE veden jako *tok cestujících i pohyb cestujících*. Je tak opět porušen požadavek na jednojmennost a jednoznačnost, navíc české ekvivalenty značí homonymii anglického termínu, protože pojmenovávají odlišné pojmy.

7.3.2 Organizace dopravy

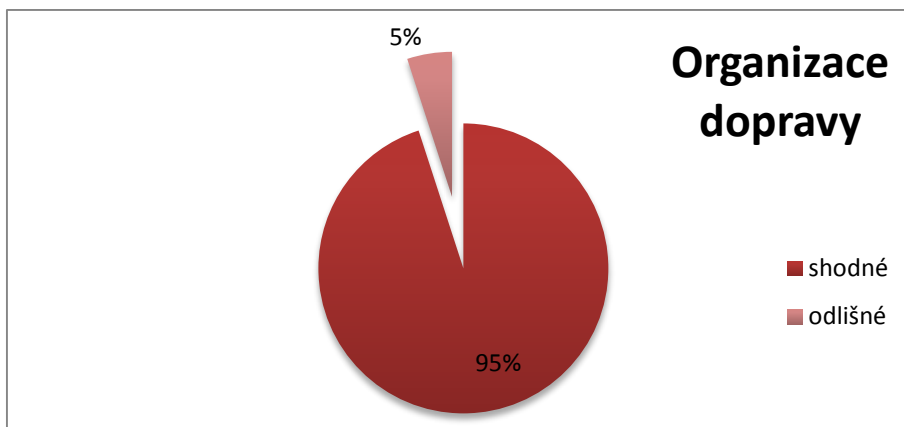
V této podoblasti se rozdíly našly u jednoho termínu, konkrétně *druh dopravy – obor dopravy (mode of transport)*. Stejně jako u předchozí podoblasti, i uvedený termín je synonymní a porušuje tak požadavek na jednojmennost termínu. Naopak zkratka *ITS* porušuje požadavek

Organizace dopravy		
termíny	počet	%
celkem	20	100
shodné	19	95
odlišné	1	5

Tabulka 17: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti organizace dopravy

termínu na nezávislost na kontextu, neboť při vyhledávání v celé databázi IATE (tj. bez upřesnění tematické oblasti – kontextu) může například pojmenovávat pojem *prováděcí technická norma* (oblast finančnictví). Termín *Generální ředitelství pro energii a dopravu* je v obou databázích sice stejný, ale databáze IATE ho (a všechny ostatní zkoumané jazykové varianty) označuje jako zastaralý („*Obsolete*“) a uvádí pro něj vícejazyčný termín *TREN*.

Graf 18: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti organizace dopravy

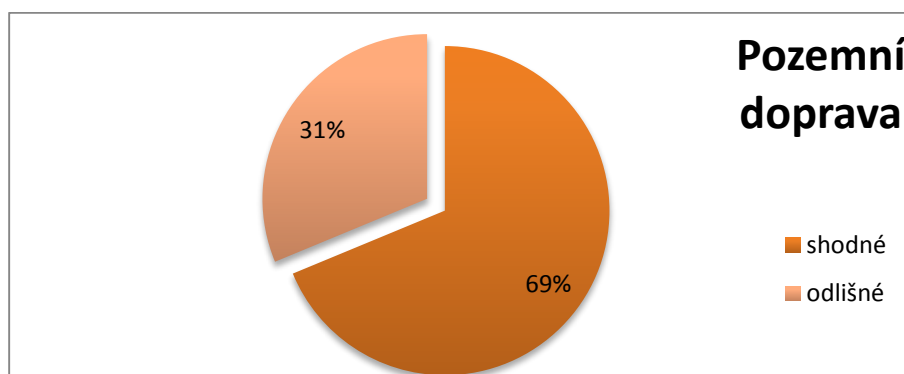
7.3.3 Pozemní doprava

V kategorii pozemní doprava je 69 % českých verzí termínů shodných v obou databázích. Rozdílných 31 % tvoří dvojice *místo s nedostatečnou propustností – úzké místo (bottleneck)*, *elektrizace – elektrifikace (electrification)*, *pohon – hnací ústrojí (power train)*, *odpočívadlo – odpočívka (rest area)* a *tahač – přípojné vozidlo (trailer)*.

Pozemní doprava		
termíny	počet	%
celkem	16	100
shodné	11	69
odlišné	5	31

Tabulka 18: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti pozemní doprava

Uvedené synonymické varianty opět porušují požadavek na jednoznačnost a jednojmennost termínu, navíc na první pohled drobné odlišnosti forem mohou způsobit nejasnosti jak v použití, jak významu termínů, a to zejména u hesel *elektrizace* a *elektrifikace* (v databázi IATE minimální spolehlivost, ostatní české termíny byly spolehlivé). Termín *hnací ústrojí* představuje konstrukční části a systémy vozidla vyrábějící energii, kdežto *pohon* popisuje způsob tvorby energie, proto záleží na kontextu, ve kterém se tato hesla použijí.

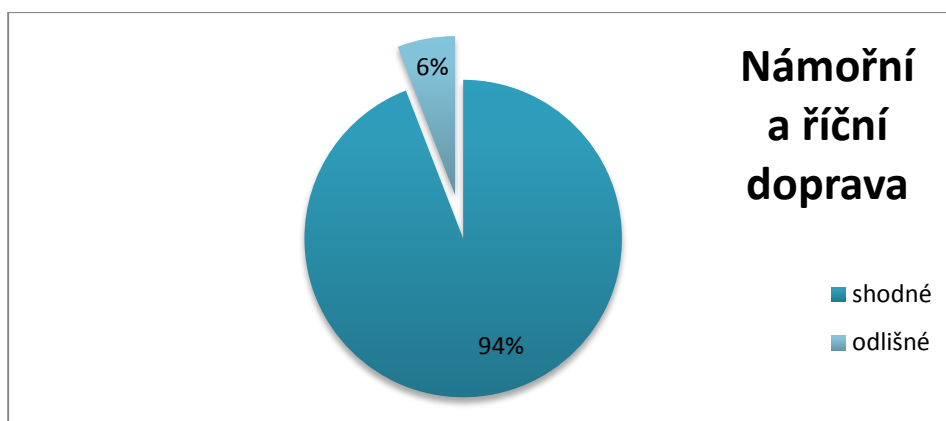
Graf 19: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti pozemní doprava

7.3.4 Námořní a říční doprava

V této podoblasti se české verze termínů shodovaly v 16 případech ze 17. U zkratky *CCNR*, která je v angličtině i češtině totožná, uvádí databáze IATE pouze její opis, tj. *Ústřední komise pro plavbu na Rýně*. Význam zkratky *MLC* a tedy pojem, který zastupuje, závisí na kontextu dokumentu a tím pádem na tematické oblasti: v NaŘD jde o *Úmluvu o práci na moři* (stejný překlad v obou databázích), ale v oblasti vzdělávání označuje *kurz střední úrovně*.

Námořní a říční doprava		
termíny	počet	%
celkem	17	100
shodné	16	94
odlišné	1	6

Tabulka 19: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti námořní a říční doprava

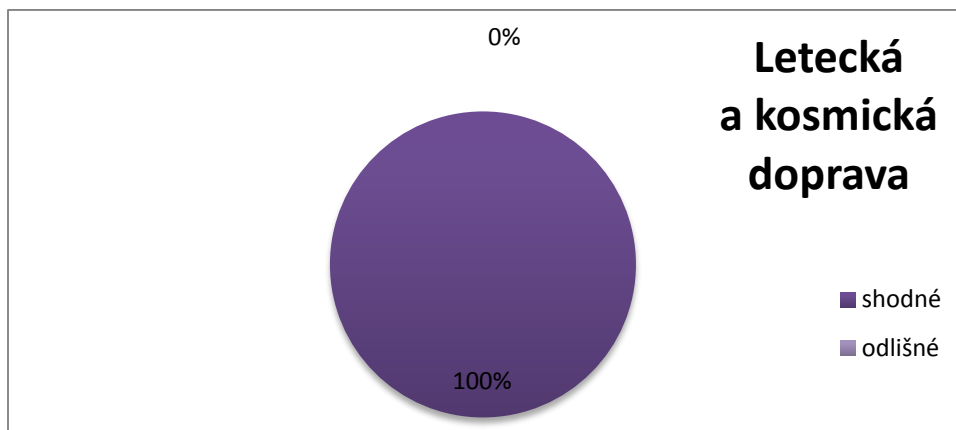
Graf 20: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti námořní a říční doprava

7.3.5 Letecká a kosmická doprava

V této kategorii byla shoda českých verzí termínů stoprocentní. V databázi IATE se lišila pouze spolehlivost jednoho anglického a českého termínu. Spolehlivost termínu *ramp inspection* nebyla ověřena (jedna hvězdička), český ekvivalent *prohlídka na odbavovací ploše* je ale spolehlivý (3 hvězdičky).

Letecká a kosmická doprava		
termíny	počet	%
celkem	16	100
shodné	16	100
odlišné	0	0

Tabulka 20: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti letecká a kosmická doprava

Graf 21: Shoda mezi českými verzemi termínů v podoblasti letecká a kosmická doprava

8 Závěr

Bakalářská práce se zabývala výzkumem naplňování zásad terminologické práce v rámci Evropské unie, která disponuje různými nástroji pro podporu své politiky mnohojazyčnosti, z nichž jsou mj. databáze EUR-Lex a IATE dostupné veřejnosti. Z poznatků z teoretické části vyplývá, že termíny jako označení specifických pojmů slouží k usnadnění odborné komunikace. A pro usnadnění práce běžných uživatelů, zahrnující jednoduché vyhledávání termínů, lehce přístupné databáze, konzistentní termíny apod., je vhodné, aby byly termíny z primárních zdrojů (texty v databázi EUR-Lex) zaneseny také v sekundárních zdrojích (databáze IATE). Zvýší se tak efektivita práce, protože termíny, které už jednou byly přeloženy v dokumentech EU, by měly být obsaženy i v terminologické databázi.

Proto v rámci výzkumu tvořícím součást bakalářské práce navazují na poznatky z předchozí části a zabývám se výskytem termínů v databázích EUR-Lex a IATE. Na základě provedeného výzkumu se potvrdilo, že jsou nástroje pro podporu jazykové politiky EU provázané. Předpokládala jsem, že databáze IATE bude obsahovat většinu termínů z textů databáze EUR-Lex, a výsledek výzkumu ukázal, že databáze IATE obsahuje 86 % zkoumaných českých termínů (nejvíce z vybraných vedlejších pracovních jazyků EU). Přestože výskyt nebyl stoprocentní, pokládám jej za dobrý výsledek, neboť databáze IATE je databází živou, neustále se doplňující a revidovanou.

Dále jsem hodnotila shodnost českých termínů z obou databází. České verze hesel z textů databáze EUR-Lex, které korespondují s anglickými termíny v těchto dokumentech, se shodovaly s hesly v databázi IATE v 74 případech (tj. 86 %). Ukázalo se, že jsou synonymické varianty termínů v rozporu s požadavky na termín, a proto jsou nežádoucí. Tyto varianty mohou být způsobeny slučováním starších databází EU, případně použitím v odlišných kontextech, které si žádají zaměření na různý aspekt pojmu. Tím na jednu stranu vyvstává problém s konzistencí terminologie, na druhou stranu jsem již uvedla, že se databáze IATE stále rozvíjí a pracuje se na odstranění duplicitních termínů. Zkoumala jsem také spolehlivost vyhledaných termínů, která byla v případě češtiny téměř stoprocentní.

Výzkum této práce potvrdil rovněž hypotézu, že bude zastoupení vyhledaných hesel v databázi IATE vyšší u zkoumaných hlavních pracovních jazyků (francouzština, němčina, španělština) než u vedlejších jazyků (estonština, polština a slovenština). Děje se tak pravděpodobně díky tomu, že země mluvící danými hlavními jazyky jsou déle členy EU.

Bakalářská práce na základě výzkumu demonstrovala, že je jazyková politika EU velmi dobře podporována svými nástroji, čímž přispívá k snadné odborné komunikaci a sdílení informací nejen mezi odborníky EU, ale také mezi běžnými uživateli veřejně dostupných nástrojů evropské politiky mnohojazyčnosti.

Literatura

- ALLARD, Marta Gómez Palou. *Managing Terminology for Translation Using Translation Environment Tools: Towards a Definition of Best Practices*. Ottawa, 2012. Diplomová práce. University of Ottawa, Faculty of Arts, School of Translation and Interpretation. Vedoucí práce Lynne Bowker a Elizabeth Marshman. 424 s. Dostupné z: <http://www.ruor.uottawa.ca/fr/bitstream/handle/10393/22837/Gomez_Palou_Allard_Marta_2012_thesis.pdf>
- AUKSORIŪTĒ, Albina a kol. Towards Consolidation of European Terminology Resources: Experience and Recommendations from EuroTermBank Project. *EuroTermBank Consortium* [online]. 2006, 123 s. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://www.eurotermbank.com/download/EuroTermBank_Towards_Consolidation_of_European_Terminology_Resources.pdf>
- BOWKER, Lynne. Terminology Tools for Translators. *Computers and Translation: A Translator's Guide*. H. L. Somers. John Benjamins, 2003. s. 49-66.
- CABRÉ, Teresa. *Terminology: theory, methods and applications*. Philadelphia: John Benjamins, 1999. 247 s.
- ČESKÝ NORMALIZAČNÍ INSTITUT. *Česká technická norma* [online]. 2003. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://import.technickenormy.cz/nahledy/68212_nahled.htm>
- EVROPSKÁ KOMISE. *Speciální EUROBAROMETR 243: Evropané a jejich jazyky* [online]. 2006 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_243_sum_cs.pdf>
- EVROPSKÁ KOMISE a GŘ pro překlady. *Překlady a mnohojazyčnost* [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2012. 20 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/en_GB/-/EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=HC3210532>

- FIDRMUC, Jan a Victor GINSBURGH. Languages in the European Union: The quest for equality and its cost. *European Economic Review* [online]. Červenec 2004, 16 s. [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: <<http://wdi.umich.edu/files/publications/workingpapers/wp715.pdf>>
- GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO PŘEKLAD. *Základní pravidla pro překlad dokumentů EU do češtiny* [online]. Verze 03/2011. [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/translation/czech/guidelines/documents/handbook_translation_czech_cs.pdf>
- IATE. *Často kladené otázky ohledně IATE* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://iate.europa.eu/faq/IATE_FAQ_CS.htm>
- IATE. *Mnohojazyčná terminologická databáze EU* [online]. 2013 [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://iate.europa.eu/brochure/IATEbrochure_CS.pdf>
- KADLECOVÁ, Gabriela. *Přístupy k hodnocení kvality překladu v institucích Evropské unie: Studie zaměřená na Evropskou komisi*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Katedra anglistiky a amerikanistiky. Vedoucí práce Jitka Zehnalová. 134 s.
- KELLER, Nikol. Integrating Multi-Word Terms in Terminology Management Systems: A Case Study. *T21N – Translation in Transition* [online]. 2010, 28 s. [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <<http://www.t21n.com/homepage/articles/T21N-2010-10-Keller.pdf>>
- KUTRA, Milan. *Analýza multilinguální politiky Evropské unie a predikce jejího budoucího vývoje* [online]. 2011 [cit. 2014-01-28]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Petr Kaniok. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/99763/fss_m/>
- KYSELÁKOVÁ, Alena. *Překlady práva Evropské unie do češtiny* [online]. 2011 [cit. 2014-01-27]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Filip Křepelka. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/170189/pravf_m/>
- PŘEKLADATELSKÉ STŘEDISKO pro instituce Evropské unie. *IATE* [online]. [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: <<http://cdt.europa.eu/CS/whatwedo/Pages/IATE.aspx>>
- POŠTOLKOVÁ, Běla a kol. *O české terminologii*. Praha: Academia, 1983. 83 s.

- SCHWARZ, Josef. *Vybrané teoretické a metodologické problémy terminografie: poznatky z tvorby České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy* [online]. Národní knihovna ČR, 2003. Roč. 13, č. 1, s. 21–41. [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0301/0301021.html>>
- ÚŘAD PRO PUBLIKACE. *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. Květen 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/content/welcome/about.html>>
- VÝBOR REGIONŮ. *Stanovisko Výboru regionů ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost. Úřední věstník Evropské unie C 229* [online]. 22.9.2006, s. 34-37. [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:229:0034:0037:CS:PDF>>
- WRIGHT, Sue Ellen a Gerhard BUDIN. *Handbook of Terminology Management: Volume 1: Basic Aspects of Terminology Management*. Vyd. 1. Philadelphia: John Benjamins, 1997. 370 s.

Příloha

Příloha 1 – tabulka termínů podoblasti dopravní politika

	termín z EUR-Lexu		tematická oblast v IATE		
	anglicky	česky	dopravní politika	doprava	všechny oblasti
1	air transport	letecká doprava	x	letecká doprava	1
2	CARE	CARE	CARE	1	1
3	drink and driving	zákaz alkoholu za volantem	řízení vozidla pod vlivem alkoholu	1	1
4	driving licence	řidičský průkaz	řidičský průkaz	1	1
5	eCall	eCall	eCall	1	1
6	ERSO	ERSO	ERSO	1	1
7	Eurocontrol	Eurocontrol	x	Eurocontrol	1
8	freight transport	nákladní doprava	x	přeprava věcí	1
9	inland transport	pozemní doprava	x	pozemní doprava	1
10	intermodality	intermodalita	x	x	x
11	multimodal network	multimodální síť	x	x	x
12	passenger traffic	osobní doprava	x	pohyb/tok cestujících	1
13	priority project	prioritní projekt	x	x	x
14	sea transport	námořní doprava	x	námořní doprava	1
15	SEETO	dopravní observatoř SEETO	SEETO	1	1
16	sustainable mobility	udržitelná mobilita	x	udržitelná mobilita	1
17	traffic management	řízení dopravy	x	řízení dopravy	1
18	trans-European transport network	transevropská dopravní síť	x	transevropská dopravní síť	1
19	transport corridor	dopravní koridor	x	dopravní koridor	1
20	transport safety	bezpečnost v dopravě	bezpečnost dopravy	1	1

	další pracovní jazyky EU					
	francouzština	němčina	španělština	estonština	Polština	slovenština
1	transport aérien	Luftfahrt	transporte aéreo	lennutransport	przewóz lotniczy	letecká doprava
2	CARE	CARE	CARE	ühenduse liiklusõnnetuste andmebaas	baza danych Wspólnoty o wypadkach drogowych	CARE
3	conduite en état d'ivresse	Alkohol am Steuer	conducción en estado ebrio	sõiduki juhtimine alkoholijoobes	kierowanie pojazdem pod wpływem alkoholu	jazda pod wpływem alkoholu
4	carte rose	Führerschein	carnet de conducir	x	x	x
5	eCall	eCall	eCall	eCall	eCall	eCall
6	Observatoire européen de la sécurité routière	Europäische Beobachtungsstelle für die Straßenverkehrssicherheit	Observatorio europeo de la seguridad vial	Euroopa liiklusohutuse seirekeskus	Europejskie Obserwatorium BRD	Európske observatórium bezpečnosti cestnej premávky
7	Eurocontrol	EUROCONTROL	Eurocontrol	EUROCONTROL	Eurocontrol	Eurocontrol
8	transport de marchandises	Guetertransport	transporte de mercancías	x	transport towarowy	x
9	transport terrestre	Landverkehr	transporte terrestre	x	x	x
10	intermodalité	Intermodalität	intermodalidad	x	x	x
11	réseau multimodal	multimodales Netz	red multimodal	x	x	x
12	courant de voyageurs	Fahrgaststrom	tráfico de viajeros	x	przepływ pasażerów	tok cestujúcich
13	projet prioritaire	vorrangiges Vorhaben	x	x	x	x
14	transport maritime	Seeverkehr	transporte marítimo	meretransport	transport morski	námorná doprava
15	x	x	x	x	x	x
16	mobilité durable	nachhaltige Mobilität	movilidad sostenible	säästev liikuvus	mobilność zgodna z zasadami zrównoważonego rozwoju	udržateľná mobilita
17	gestion du trafic	Verkehrsmanagement	gestión del tráfico	liikluse korraldamine	zarządzanie ruchem	riadenie dopravy
18	réseau transeuropéen de transport	TEN-Verkehr	red transeuropea de transporte	üleeuroopaline transpordivõrk	transeuropejska sieć transportowa	x
19	couloir de transit	Verkehrskorridor	corredor de transporte	transpordikoridor	korytarz transportowy	dopravný koridor
20	sécurité des transports	Verkehrssicherheit	seguridad de los transportes	x	x	x

Příloha 2 – tabulka termínů podoblasti organizace dopravy

	termín z EUR-Lexu		tematická oblast v IATE		
	anglicky	česky	organizace dopravy	doprava	všechny oblasti
1	combined transport	kombinovaná doprava	kombinovaná doprava	1	1
2	Connecting Europe Facility	Nástroj pro propojení Evropy	x	Nástroj pro propojení Evropy	1
3	container	kontejner	x	kontejner	1
4	core network	hlavní síť	hlavní síť	1	1
5	Directorate-General for Energy and Transport	Generální ředitelství pro energii a dopravu	x	generální ředitelství pro energetiku a dopravu	1
6	ERTMS	ERTMS	x	ERTMS	1
7	European ITS Advisory Group	Evropská poradní skupina pro ITS	x	Evropská poradní skupina pro ITS	1
8	haulier	dopravce	x	dopravce	1
9	infrastructure manager	provozovatel infrastruktury	x	provozovatel infrastruktury	1
10	intermodal transport	intermodální doprava	intermodální doprava	1	1
11	interoperability	interoperabilita	x	interoperabilita	1
12	ITS	ITS	ITS	1	1/prováděcí technická norma
13	Mobility and Transport DG	GŘ pro mobilitu a dopravu	x	GŘ pro mobilitu a dopravu	1
14	mode of transport	druh dopravy	x	obor dopravy	1
15	multimodal transport	multimodální doprava	multimodální doprava	1	1
16	railway undertaking	železniční podnik	x	železniční podnik	1
17	road transport	silniční doprava	silniční doprava	1	1
18	rolling stock	kolejová vozidla	x	kolejová vozidla	1
19	track gauge	rozchod koleje	x	rozchod koleje	1
20	train path	trasa vlaku	x	trasa vlaku	1

další pracovní jazyky EU						
	francouzština	němčina	španělština	estonština	polština	slovenština
1	transport combiné	x	transporte combinado	kombineeritud vedu	transport kombinowany	kombinovaná doprava
2	Mécanisme pour l'interconnexion en Europe	Fazilität "Connecting Europe"	Mecanismo «Conectar Europa»	Euroopa ühendamise rahastu	instrument „Łącząc Europę”	Nástroj na prepájanie Európy
3	container	Container	contenedor	konteiner	kontener	kontajner
4	réseau central	Kernnetz	red básica	põhivõrk	sieć bazowa	základná sieť
5	DG Énergie et transports	GD Energie und Verkehr	DG Energía y Transportes	energeetika ja transpordi peadirektoraat	DG ds. Energii i Transportu	Generálne riaditeľstvo pre energetiku a dopravu
6	ERTMS	ERTMS	ERTMS	ERTMS	ERTMS	ERTMS
7	x	x	x	x	x	x
8	transporteur	Frachtführer	transportista	vedaja	przewoźnik	dopravca
9	gestionnaire d'infrastructure	Fahrwegbetreiber	administrador de la infraestructura	taristuettevõtja	zarządca infrastruktury	manažér infraštruktúry
10	transport intermodal	intermodaler Verkehr	transporte intermodal	ühendvedu	transport intermodalny	intermodálna doprava
11	interopérabilité	Interoperabilität	interoperabilidad	koostoiimisvõime	interoperacyjność	interoperabilita
12	STI	IVS	STI	arukas transpordisüsteem	intelligentny system transportowy	intelligentný dopravný systém
13	DG Mobilité et transports	GD Mobilität und Verkehr	DG Movilidad y Transportes	liikuvuse ja transpordi peadirektoraat	DG ds. Mobilności i Transportu	GR pre mobilitu a dopravu
14	mode de transport	Transportart	modo de transporte	transpordiliik	rodzaj transportu	spôsob dopravy
15	transport multimodal	multimodaler Verkehr	transporte multimodal	mitmeliigiline transport	transport multimodalny	multimodálna doprava
16	entreprise ferroviaire	Eisenbahnunternehmen	empresa ferroviaria	raudteeveo-ettevõtja	przedsiębiorstwo kolejowe	x
17	transport routier	Straßentransport	transporte por carretera	x	x	x
18	matériel ferroviaire	rollendes Material	material móvil	x	tabor	železničné koľajové vozidlá
19	écartement des rails	Spurweite	trocha	rööpmelaius	szerokość toru	rozchod koľaje
20	sillon	Zugtrasse	surco ferroviario	rongiliin	trasa pociągu	x

Příloha 3 – tabulka termínů podoblasti pozemní doprava

	termín z EUR-Lexu		tematická oblast v IATE		
	anglicky	česky	pozemní doprava	doprava	všechny oblasti
1	alcohol interlock device	alkoholový imobilizér	alkoholový imobilizér	1	1
2	bottleneck	místo s nedostatečnou propustností	úzké místo	1	1
3	carriage of goods by road	silniční přeprava zboží	silniční přeprava zboží	1	1
4	carriageway	jízdní pás	x	x	x
5	electrification	elektrizace	x	elektrifikace	1
6	freight terminal	nákladní terminál	x	x	x
7	high-speed line	vysokorychlostní trať	vysokorychlostní trať	1	1
8	motor vehicle	motorové vozidlo	motorové vozidlo	1	1
9	nominal track gauge	jmenovitý rozchod kolejí	jmenovitý rozchod kolejí	1	1
10	power train	pohon	hnací ústrojí	1	1
11	rest area	odpočívadlo	odpočívka	1	1
12	road safety	bezpečnost silničního provozu	bezpečnost silničního provozu	1	1
13	semi-trailer	návěs	návěs	1	1
14	sidings	manipulační koleje a vlečky	x	x	x
15	speed limiter	omezovač rychlosti	omezovač rychlosti	1	1
16	technical specifications for interoperability (TSI)	technická specifikace pro interoperabilitu (TSI)	technická specifikace pro interoperabilitu/TSI	1	1
17	telematic application	telematická aplikace	x	telematická aplikace	1
18	traffic flow	dopravní tok	dopravní tok	1	1
19	trailer	tahač	x	přípojně vozidlo	1
20	transport policy	dopravní politika	x	x	x

další pracovní jazyky EU						
	francouzština	němčina	španělština	estonština	poština	slovenština
1	éthylotest antidémarrage	Alkohol-Wegfahrsperre	llave acoplada a un alcoholímetro	x	x	x
2	goulet	Engstelle	tapón	x	x	x
3	fret routier	Güterkraftverkehr	transporte por carretera	autovedu	transport drogowy towarów	cestná nákladná doprava
4	voie unidirectionnelle	Richtungsfahrbahn	calle de dirección única	x	x	x
5	tendance à l'électrification	Elektrifizierung	electrificación	elektrifitseerimine	zastosowanie elektryczności	elektrifikácia
6	terminal de fret	Frachterminal	terminal de flete	x	x	x
7	LGV	Hochgeschwindigkeitsstrecke	línea de alta velocidad	x	x	x
8	véhicule à moteur	Kraftfahrzeug	vehículo de motor	x	pojazd silnikowy	motorové vozidlo
9	écartement nominal de la voie	Nennspurweite	ancho de vía nominal	nominaalne rööpmelaius	nominalna szerokość toru	menovitý rozchod koľaje
10	groupe motopropulseur	Antriebsstrang	grupo motopropulsor	jõuseade	mechanizm napędowy	hnacia sústava
11	aire de repos	Rastplatz	zona de descanso	x	x	oddychový priestor
12	sécurité routière	Verkehrssicherheit	seguridad vial	liiklusohutus	bezpieczeństwo na drodze	bezpečnosť cestnej premávky
13	semi-remorque	Sattelanhänger	semirremolque	poolhaagis	naczepa	x
14	évitement	Nebengleis	vía secundaria	manöövritee	x	x
15	limiteur de vitesse	Drehzahlbegrenzer	x	kiiruspiirik	ogranicznik prędkości	x
16	STI	TSI	ETI	KTK	TSI	TSI
17	x	Telematikanwendung	x	telemaatiline rakendus	aplikacja telematyczna	telematická aplikácia
18	courant de circulation	Fahrzeugstrom	corriente de tráfico	liiklusvoog	potok ruchu	x
19	remorque	Anhänger	remolque	x	przyczepa	prípojné vozidlo
20	politique des transports	Verkehrspolitik	política de transportes	x	polityka transportowa	dopravná politika

Příloha 4 – tabulka termínů podoblasti námořní a říční doprava

	termín z EUR-Lexu		tematická oblast v IATE		
	anglicky	česky	námořní a říční doprava	doprava	všechny oblasti
1	Automatic Identification Systems (AIS)	systém automatické identifikace (AIS)	systém automatické identifikace	1	1
2	CCNR	CCNR	Ústřední komise pro plavbu na Rýně	1	1
3	fairway	plavební dráha	x	x	x
4	flag state	stát vlajky	stát vlajky	1	1
5	gross tonnage	hrubá prostornost	hrubá prostornost	1	1
6	IMO	IMO	IMO	1	1
7	inland waterway	vnitrozemská vodní cesta	vnitrozemská vodní cesta	1	1
8	inland waterway transport	vnitrozemská vodní doprava	vnitrozemská vodní doprava	1	1
9	Integrated Maritime Policy	integrovaná námořní politika	integrovaná námořní politika	1	1
10	maritime safety	námořní bezpečnost	x	x	x
11	maritime transport	námořní doprava	námořní doprava	1	1
12	MARPOL Convention	úmluva MARPOL	úmluva MARPOL	1	1
13	MLC	Úmluva o práci na moři	Úmluva o práci na moři	1	1 / kurz střední úrovně
14	motorway of the sea	mořská dálnice	mořská dálnice	1	1
15	NAIADES	NAIADES	NAIADES	1	1
16	River Information Services	říční informační služby	říční informační služby	1	1
17	SafeSeaNet	SafeSeaNet	SafeSeaNet	1	1
18	seafarers	námořníci	námořníci	1	1
19	short sea shipping	námořní doprava na krátké vzdálenosti	x	x	x
20	transhipment	překládka	x	x	překládka

další pracovní jazyky EU						
	francouzština	němčina	španělština	estonština	polština	slovenština
1	système d'identification automatique	x	sistema de identificación automática	automaatne identifitseerimissüsteem	system automatycznej identyfikacji	x
2	Commission centrale pour la navigation du Rhin	Zentralkommission für die Rheinschiffahrt	Comisión Central para la Navegación del Rin	Reini navigatsiooni keskkomisjon	Centralna Komisja Żegluga na Renie	Ústředná komisia pre plavbu na Rýne
3	passage	Fahrwasser	entrada o salida	laevatee	droga wodna	x
4	État du pavillon	Flaggenstaat	Estado de abanderamiento	lipuriik	x	x
5	tonnage brut	Bruttoraumzahl	arqueo bruto	x	pojemność brutto	hrubá priestornosť
6	OMI	IMO	OMI	IMO	IMO	IMO
7	voie navigable	Binnenwasserstraße	vía navegable	siseveetee	śródlądowa droga wodna	vnútrozemská vodná cesta
8	transport par voie navigable	Binnenschiffsverkehr	transporte por vía navegable	x	transport wodny śródlądowy	vnútroštátna lodná doprava
9	politique maritime intégrée	integrierte Meerespolitik	PMI	integreeritud merenduspoliitika	zintegrowana polityka morska	integrovaná námorná politika
10	sécurité maritime	Sicherheit auf See	seguridad marítima	meresõiduohutus	bezpieczeństwo morskie	námorná bezpečnosť
11	transport maritime	Seeverkehr	transporte marítimo	meretransport	transport morski	námorná doprava
12	MARPOL	Marpol-Übereinkommen	Convenio MARPOL	MARPOL	MARPOL	Medzinárodný dohovor o zabránení znečisteniu z lodí
13	Convention du travail maritime, 2006	Seearbeitsübereinkommen, 2006	Convenio sobre el trabajo marítimo	meretöönormide konventsioon	Konwencja o pracy na morzu z 2006 r.	Dohovor o pracovných normách v námornej doprave
14	autoroute de la mer	Meeresautobahn	autopista del mar	meremagistraal	autostrada morska	x
15	NAIADES	NAIADES	NAIADES	NAIADES	NAIADES	NAIADES
16	Services d'information fluviale	Binnenschiffahrtsinformationsdienste	servicios de información fluvial	jõeteabeteenused	usługi informacji rzecznej	riečne informačné služby
17	SafeSeaNet	SafeSeaNet	SafeSeaNet	SafeSeaNet	SafeSeaNet	SafeSeaNet
18	gens de mer	Seeleute	gente de mar	meremehed	marynarze	námorníci
19	transport maritime à courte distance	Kurzstreckenseeverkehr	transporte marítimo de corta distancia	lähimerevedu	żegluga morska bliskiego zasięgu	príbrežná námorná doprava
20	transbordement	Fangübergabe	trasbordo	przeladunek	x	x

Příloha 5 – tabulka termínů podoblasti letecká a kosmická doprava

	termín z EUR-Lexu		tematická oblast v IATE		
	anglicky	česky	letecká a kosmická doprava	doprava	všechny oblasti
1	aerodrome operating minima	provozní minima letiště	x	x	x
2	air operator certificate	osvědčení leteckého provozovatele	osvědčení leteckého provozovatele	1	1
3	approach procedure with vertical guidance	postup přiblížení s vertikálním vedením	postup přiblížení s vertikálním vedením	1	1
4	ATS	letová provozní služba (ATS)	letová provozní služba	1	1
5	cabin crew member	palubní průvodčí	palubní průvodčí	1	1
6	CAT operation	obchodní letecká doprava	obchodní letecká doprava	1	1
7	flight crew	letová posádka	letová posádka	1	1
8	lateral guidance	směrové vedení	x	x	x
9	maximum take-off mass	maximální vzletová hmotnost	maximální vzletová hmotnost	1	1
10	minimum operational performance specifications	specifikace minimální provozní výkonnosti	x	x	x
11	operations manual	provozní příručka	provozní příručka	1	1
12	performance-based navigation	navigace založená na výkonnosti	navigace založená na výkonnosti	1	1
13	pilot-in-command	velící pilot	velící pilot	1	1
14	ramp inspection	prohlídka na odbavovací ploše	prohlídka na odbavovací ploše	1	1
15	reduced vertical separation minima	snížená minima vertikálního rozstupu	snížená minima vertikálního rozstupu	1	1
16	rest period	doba odpočinku	doba odpočinku	1	1
17	rocket engine	proudový motor	x	x	x
18	rotorcraft	rotorové letadlo	rotorové letadlo	1	1
19	runway visual range	dráhová dohlednost	dráhová dohlednost	1	1
20	sailplane	kluzák	kluzák	1	1

	další pracovní jazyky EU					
	francouzština	němčina	španělština	estonština	poština	slovenština
1	minimums opérationnels d'aérodrome	Flugplatz-Betriebsmindestbedingungen	mínimos de operación de aeródromo	x	minima operacyjne lotniska	x
2	certificat de transporteur aérien	Luftverkehrsbetriebszeugnis	certificado de operador aéreo	lennuettevõtja sertifikaat	certyfiikat przewoźnika lotniczego	osvedčenie leteckého prevádzkovateľa
3	x	Anflugverfahren mit Höhenführung	x	vertikaalinformatsiooniga lähenemisprotseduur	procedura podejścia z naprowadzaniem pionowym	postup približenias vertikálnym navádzaním
4	services de la circulation aérienne	Flugverkehrsdienst	servicio de tránsito aéreo	lennuliiklusteenistus	služby ruchu lotniczego	letová prevádzková služba
5	membre d'équipage de cabine	Flugbegleiter	miembro de la tripulación de cabina de pasajeros	salongitõtaja	członek personelu pokładowego	palubný sprievodca
6	x	gewerblicher Luftverkehrsbetrieb	operación de transporte aéreo comercial	äriine lennutransport	operacje w zarobkowym transporcie lotniczym	prevádzka obchodnej leteckej dopravy
7	équipage de conduite de vol	Flugbesatzung	tripulación	lennumeeskond	załoga latająca	letová posádka
8	guidage latéral	Rollführung	guiado lateral	x	prowadzenie poziome	x
9	masse maximale au décollage	höchstzulässige Startmasse	masa máxima de despegue	maksimaalne stardimass	maksymalna masa startowa	maximálna vzletová hmotnosť
10	spécifications minimum de performance de navigation	Mindestleistungsanforderungen hinsichtlich der Navigation	especificaciones de performance mínima de navegación	x	x	špecifikácie minimálnej navigačnej výkonnosti
11	manuel d'exploitation	Betriebshandbuch	manual de operaciones	lennutegevuskäsiraamat	instrukcja operacyjna	prevádzková príručka
12	x	leistungsorientierte Navigation	navegación basada en la performance	sooritusel põhinev navigatsioon	nawigacja oparta na charakterystykach	výkonnostná navigácia
13	commandant de bord	verantwortlicher Pilot	piloto al mando	õhusõiduki kapten	pilot dowódca	veliteľ lietadla
14	inspection au sol	Vorfeldinspektion	inspección en rampa	õhusõiduki kontroll seisuplatsil	inspekcja na płycie	x
15	réduction du minimum de séparation verticale	verringerte Höhenstaffelung	separación mínima vertical reducida	vähendatud kõrgushajutusmiinimum	zredukowane minima separacji pionowej	znížené minimá vertikálneho rozstupu
16	temps de repos	Ruhezeit	período de descanso	puhkeae	czas odpoczynku	čas odpočinku
17	moteur-fusée	Raketenmotor	motor cohete	x	x	x
18	giravion	Drehflügelluftfahrzeug	giroavión	tiivikõhuk	x	rotorové lietadlo
19	portée visuelle de piste	Pistensichtweite	alcance visual en pista	RVR	widzialność wzdłuż drogi startowej	dráhová dohľadnosť
20	planeur	Segelflugzeug	planeador	purilennuk	szybowiec	klzák